

VAGA FEMINISTA, LA LLUITA CONTINUA

ARXIU FOTOGRÀFIC DE BARCELONA

{ Avui, 8 de març de 2019, **Jordi Cuixart i Jordi Sànchez** fa 508 dies que són a la presó, **Oriol Junqueras i Joaquim Forn** 491 i **Carme Forcadell, Dolors Bassa, Raül Romeva, Josep Rull i Jordi Turull** en fa 381

VICENT
PARTAL

director@vilaweb.cat

EL FEMINISME ÉS LA REVOLUCIÓ MÉS EFICAÇ

‘Mira els hòmens!’ El primer consell, diguem-ne, professional de la meua vida el vaig rebre de mon pare. Jo devia tenir aleshores dotze anys o tretze i ell m’explicava com havia de treballar, com havia d’ajudar, en el cafè que la meua família regentava al poble.

Aquell ‘mira els hòmens’ avui segurament el diria d’una altra manera: ‘Mira la gent’, per exemple. Però aleshores, a principi dels anys setanta del segle passat, limitar la condició de client a la condició d’home era simplement una expressió exacta. Resultava impensable que cap dona entràs al bar com a client i per tant tot eren homes. Parle, cronològicament, d’un temps que he viscut jo, no pas de la vida en l’edat mitjana. I si ho faig és solament perquè crec que l’anècdota explica perfectament que el feminisme ha estat la revolució més eficaç de totes les revolucions que varen esclatar al segle XX.

Cap revolució contemporània no ha canviat tant la vida de les persones, de totes les persones, com el feminisme. Fins i tot aquells que neguen el valor del feminisme o que se’n consideren contraris viuen en un món diferent i millor gràcies al feminisme. És clar que tot el que s’ha aconseguit fins ara no és prou. És evident que hi ha problemes molt greus que subsisteixen encara arreu del món, amb més o menys intensitat segons la geografia. Alguns, com l’assassinat constant de dones a mans d’homes, són d’una gravetat fora mida i requeriran encara molta feina, per desgràcia segurament durant molts anys. Però, sense perdre de vista en cap moment el camí que cal fer encara, és molt important que el conjunt de la societat assumisca sense cap reserva la importància del feminisme com a vector de canvi social i de millora de les condicions de vida de tothom.

En aquest sentit, el feminisme es destaca per dues coses. Per una banda perquè estatísti-

cament toca de manera directa la meitat de la població, en representa la mirada. Però, per una altra, perquè arriba a tots els camps possibles: de l’activitat econòmica al qüestionament de la sexualitat tradicional, del debat sobre la representació i la paritat a la lluita contra la violència. Les dones reclamen un dret de decidir que és alhora global i compacte, i aquesta lliçó impulsa un model de societat respectuós amb la diversitat, que ens resulta absolutament imprescindible a tots.

En part per això mateix l’extrema dreta fa de la lluita contra el feminisme una prioritat. Els fan por. Temen una societat de dones apoderades que ni accepten cap limitació del que volen ser ni deixen que ningú els dicte de fora estant com han de comportar-se, com han d’actuar o què han d’exigir. I això és així perquè saben els canvis enormes que ha originat aquest moviment i són conscients que s’hi pot reconèixer amb facilitat, des de la pròpia pell, una quantitat immensa de persones. És ben evident que el feminisme, la revolució més eficaç dels segles XX i XXI, pren ara un valor nou, també d’escut contra l’autoritarisme i la tirania.

(Avui VilaWeb s’afegeix a la vaga i, tal com ha fet durant les altres vagues generals, només informará els lectors del seguiment d’aquesta protesta. Els homes ens encarregarem dels serveis mínims del diari, que avui publica un dossier especial titulat ‘Vaga feminista: la lluita continua’. A conseqüència de la vaga, aquest divendres al vespre els subscriptors no rebran l’edició de VilaWeb Paper.)

I ON EREN LES DONES MENTRESTANT?

TINA VALLÈS

«Quantes dones més se'ns amaguen?, demanava aquella noia, quantes han quedat a l'ombra dels homes que les envoltaven, quantes queden per reconèixer, per atorgar-los el paper que mereixen en els llibres d'història?»

Aquests dies que ens hem estat preparant per a la vaga feminista d'avui, 8 de març, dia de la dona treballadora, he sentit dir més d'un cop que un dels canvis de fons que hem de fer té a veure amb els models que tenim des de petits, tant a l'escola com a casa. Per exemple, ja fa un temps que es publiquen àlbums infantils sobre dones il·lustres en totes les disciplines perquè els nens i les nenes comencin a saber des de ben menuts que pot arribar el dia que el gènere no et condicioni el futur professional. En canvi, als llibres de text sembla que això encara ha d'arribar, sobretot als d'història, com ens ho explicava un grup d'adolescents al documental *De què es queixen les dones?* de Laia Mestre, emès dimarts a TV3.

Els llibres d'història amb els quals estudien els nostres joves són plens d'homes, només d'homes, i les poques dones que hi apareixen rares vegades ho fan per mèrits professionals, sovint hi surten en qualitat d'esposes, mares, amants... Sembla que les coses no hagin canviat gens des que vam passar per l'institut els que avui rondem la quarantena, però hi ha un canvi important que es comença a notar entre les noves generacions i que apareixia al documental de Laia Mestre; les noies d'ara, i alguns nois, pregunten el que nosaltres no vam preguntar en el seu moment: què feien les dones?, on eren mentre passava tot això?, quin paper hi tenien? Aquest canvi ja ha arribat –o si ho voleu està començant a arribar– i tots sabem que les coses canvien quan es qüestionen. I per què ha arribat? Perquè tot i que com s'ha repetit molts cops aquesta setmana –i com repetim, de fet, tot l'any– queda molta feina per fer encara, ja hem fet alguns passos i això es comença a notar en les noves generacions.

Al documental una noia deia que com és que no es deia més, com és que no sortia al llibre d'història, com és que no era sabut per tothom que en la redacció de la Declaració Universal dels Drets Humans (1948) havia estat una dona, l'activista Eleanor Roosevelt, qui hi havia tingut un paper fonamental estant al capdavant de la Comissió dels Drets Humans. Quantes dones més se'ns amaguen?, demanava aquella noia, quantes han quedat a l'ombra dels homes que les envoltaven, quantes queden per reconèixer, per atorgar-los el paper que mereixen en els llibres d'història? Els nostres adolescents ja s'ho pregunten, això ja ho comencem a tenir, i convé que ho aprofitem perquè les flames de les preguntes que no es responen un dia

s'apaguen i llavors ve aquella foscor de la ignorància que fa que deixem de qüestionar-nos res.

Torno a la meva època escolar i em pregunto per què des de ben jove vaig tenir clar que volia escriure: vaig llegir llibres escrits per dones, menys dels que voldria i sempre dins del petit ventall de noms que tots sabem, però vaig saber que les dones podien escriure, ho vaig saber des de petita, i això em va fer creure que jo també ho podia fer. No recordo, en canvi, que ens parlessin mai de cap pintora, escultora, arquitecta..., i l'única científica de qui ens parlaven era de Marie Curie, una pobra senyora que semblava que carregués un pes terrible: 'Hola, ser dona i científica és quasi impossible, sóc L'Excepció', semblava que ens digués des del seu retrat en blanc i negre a la pàgina del llibre de ciències naturals.

Detall d'un retrat d'Eleanor Roosevelt fet per Daniel Green.

DG

Mentre els models femenins no arriben als llibres de text, o mentre hi arriben amb comptagotes, què podem fer, doncs? Que les preguntes no s'apaguin, respondre-les als marges, afegir-hi la informació que hi falta, dones i més dones pels marges, en post-its, en fulls grapats a les pàgines que ara són plenes d'homes, les dones que han fet la història envaint el llibre que les silencia. Des de l'aula podem afegir la meitat d'història que falta al llibre de text perquè deixi de ser coix, perquè els adolescents d'avui no deixin mai de preguntar per les dones, perquè aquells afegits, aquells fulls sobresortint del llibre, els recordin els errors del passat i els aplanin el futur.

Queda molt per fer, en molts aspectes, però sapigueu que aviat els nens i nenes que ara llegeixen àlbums il·lustrats sobre Amelia Earheart, Jane Goodall, Georgia O'Keeffe, Diane Fossey, Coco Chanel, Frida Kahlo, Jane Austen arribaran a l'institut i buscaran tots aquests noms als seus llibres de text, i esperem que els hi trobin, esperem que Eleanor Roosevelt, per exemple, hi tingui una pàgina sencera, però si això no passa segur que les seves preguntes faran molt més de soroll encara, n'estic convençuda: els canvis els porten sempre les noves generacions, i és responsabilitat de les anteriors preparar-los el terreny perquè ens els portin, és responsabilitat dels adults respondre sempre les preguntes dels petits, sobretot aquelles que enfoquen amb una llum engegadora els errors de la nostra història, perquè qui troba els errors després els pot esmenar. **III**

ARIADNA OLTRA

‘Em sentia lliure per a poder decidir, però en realitat no ho era’

Parlem amb la periodista de TV3, que acaba de publicar ‘Sóc feminista i no ho sabia’

ALBERT SALAMÉ

CLARA ARDÉVOL MALLOL

Ariadna Oltra (Barcelona, 1979) és una de les cares més conegudes de TV3. Ha presentat el ‘Telenotícies’, ‘Els matins’ i el ‘.Cat’, a més de conduir nits temàtiques com la del darrer mes de novembre sobre la violència masclista. El feminisme, precisament, és un dels temes que més l’interessen ara, malgrat que és un moviment amb el qual fa poc que se sent identificada. Explica que, després del naixement del seu segon fill, va fer un clic i es va adonar que sempre havia estat feminista. Aquesta experiència l’ha duta a publicar el llibre *Sóc feminista i no ho sabia*, en què fa un recull d’experiències vitals i reflexions amb perspectiva de gènere sobre temes tan diversos com el periodisme, l’assetjament sexual i la maternitat. Oltra explica que amb la maternitat arriba també ‘la caiguda del cavall del mite de la superdona’, que és aquella imposició que diu a les dones contemporànies que han d’arribar a tot arreu, a ser les millors treballadores i també les millors mares. Ella això ho sap molt bé perquè ho viu en primera persona. De fet, l’entrevistem en un dels pocs moments lliures que té entre la seva intensa jornada laboral a la televisió i l’estona que passa amb els seus dos fills, d’un any i de tres.

—Fins fa poc no us consideràveu feminista. Però parleu d’un clic. D’un moment en què us adoneu que sí que ho sou. Com va ser?

—El clic és una sensació molt íntima, com una revelació que, si m’haguessin explicat abans, no hauria entès. He tingut aquesta revelació respecte de moltes coses que he viscut com a dona i és impossible de tornar enrere, la meua mirada ja no tornarà a ser mai la d’abans.

—És un moment concret?

—Sí, és una matinada. Acabava de tenir el meu segon fill i estava molt enfadada. Tenia molta ràbia perquè m’havia adonat de coses que ningú no m’havia explicat. Coses que em xocaven molt. Això

No és cap tesi feminista ni pretén res que no sigui explicar el que a mi m'ha passat i remoure alguna consciència

osta molt de sortir d'aquestes postures que estan molt ben cosides des de fa molts anys

em va portar a una reflexió interna que va esclatar una matinada d'acumulació de molt cansament, amb un nen petit als braços i un altre una mica més gran, però molt petit igualment. Em va despertar la necessitat de compartir el que sentia amb més dones i de saber si a elles també els havia passat el que em passava. La primera referència és la meva mare i això desencadena el que acabo plasmant en aquest llibre. No és cap tesi feminista ni pretén res que no sigui explicar el que a mi m'ha passat i remoure alguna consciència, si és possible.

—Aquest moment té a veure amb tot el que comporta el mite de la superdona?

—Sí. Quan no tenia fills també em sentia una superdona perquè feia moltes coses i intentava arribar a tot arreu. Però assumir la maternitat en aquesta condició de dona que ja se sent així ha estat espremer-ho tot molt més, també els ritmes i les hores que té el dia. També implica una càrrega mental que m'esgota molt. És voler estar al 200% en la faceta professional –perquè ho has estat sempre i no vols fallar–, però també en el nou rol com a mare, i com a parella, i com a filla, i com a amiga... És que passes a no tenir temps! I això a mi em va trastocar molt amb el primer fill, però ho constato amb el segon. No és que no em sàpiga organitzar, sinó que tot s'ha muntat d'una manera que no em permet organitzar-me. I jo sóc una privilegiada perquè tinc recursos per a poder-me organitzar més o menys, però aquesta situació encara és molt pitjor en dones que tenen unes altres realitats.

—Molta gent pot considerar que això que expliqueu també els passa als homes amb la paternitat.

—Jo també ho pensava... I és molt difícil de fer aquesta transferència d'experiència amb algú que no ho ha viscut. Quan no tenia fills, si algú em venia amb el discurs que ara faig, hauria pogut arribar a pensar que era una exagerada. Em sap molt de greu pensar que les meves amigues han estat mares i que jo no hi he estat per ajudar-les. Ni tan sols

intuïa què els passava... I el llibre no va de la maternitat, però la maternitat és la pedra amb què ensopego i que fa que me n'adoni. Em posa el mirall al davant... Als pares també els passa? Hi deu haver excepcions, però les dades demostren que, fins i tot en les cases on les tasques són més repartides, les dones continuem essent les que portem el pes de les cures i de l'organització. Evidentment, no estem com fa vint o quaranta anys, però no n'hi ha prou amb això.

—Al llibre feu un repàs de diversos moments vitals. Durant la infantesa, com us relacionàveu amb la feminitat?

—Jo era una nena que em sentia molt lliure. No vaig tenir mai la sensació que no ho fos ni que per ser nena tingués algun altre problema que el meu germà no tindria. Tenia amics, tenia amigues, jugava a futbol, no era especialment femení i em sentia lliure per a no ser-ho.

—Refusàveu tot allò associat a les nenes?

—Sí, a mi no m'agradaven especialment les coses de nenes. A mi no m'agradava el rosa, els llacets, no era una fan de les Barbies... Allò que s'entén per nena estàndard. No responia al model que, com a societat, hem muntat. Em sentia lliure per a poder decidir, però en realitat no ho era! I me n'adono ara que hi havia moltes coses que havia normalitzat.

—Fent aquesta retrospectiva, en quines coses concretes heu detectat aquesta manca de llibertat?

—Recordo que la meva àvia, si el meu germà no es feia el llit, em deia 'Fes-li el llit'. I jo m'hi rebotava, però segurament l'acabava fent i era normal que m'ho digués. I segur que hi havia petites coses a casa, perquè el masclisme és una cosa compartida entre homes i dones, encara avui. Costa molt de sortir d'aquestes postures que estan molt ben cosides des de fa molts anys. Però no he volgut fer un judici a la meva família.

—Un altre exemple que esmenteu és el comentari que han de sentir moltes adolescents: 'No tens xicot, encara?'

Una dona soltera és sospitosa. És sospitosa a vint anys i a quaranta encara més

ALBERT SALAMÉ

—La iaia sempre m'ho preguntava. A quinze, setze, disset, divuit o vint anys, no haver portat a casa cap xicot era sospitos. Una dona soltera és sospitosa. És sospitosa a vint anys i a quaranta encara més. I podem creure que no és cert, però és mentida. Quan tu t'hi sents, com a dona, tens un malestar. I aquest malestar és el que ens ha de fer entendre que han de canviar algunes coses.

—Té a veure amb l'amor romàntic?

—Segur... L'amor romàntic ens ha fet molt de mal. Jo creia que no estava inoculada d'aquest amor romàntic. Jo no portava folrades les carpetes de fotografies de mites, per exemple. Però és evident que hi és perquè ens el mengem cada dia a la publicitat, als mitjans, al cinema, a la literatura... El fet de donar-ho tot a l'altre en canvi de res, l'amor absolut, aquesta cosa de Romeu i Julieta. Els de la meva generació vam veure aquella

fantàstica pel·lícula de Leonardo Di Caprio que versionava l'obra. A mi em va marcar l'adolescència. Té una estètica molt potent, però és l'amor romàntic per excel·lència: morir per l'altre. Que bé que ara se'n parli i que la gent ho pugui identificar...

—Vau presentar l'especial sobre violència masclista de TV3 al novembre. Com va ser?

—Em va coincidir aquesta necessitat vital de fer el llibre amb la proposta que em va fer la direcció d'informatius per a aquesta nit temàtica. Són dues coses diferents que, sense mesclar-se, avancen d'una manera paral·lela. Un estat emocional que ho embolcalla tot, com un cercle que es tanca. Aquella nit amb el Mai més víctima vaig fer un viatge personal i professional. En el terreny de l'experiència, de l'aprenentatge, de conèixer persones, de conèixer dones, de posar-me a prova...

—El periodisme s'ha despertat, en aquests temes?

—Jo no ho generalitzaria pas... Hi ha moltes dones que s'han adonat, sobretot arran del cas de la Manada, que hi ha coses que els grinyolen. No solament arran de la sentència, sinó del cas. Tu pots sentir que allò t'hauria pogut passar a tu i que aquella noia no ha tingut mala sort. Ens hi avessem i diem que és mala sort... No, intentem canviar-ho perquè no és un accident, hi ha alguna cosa més. Jo no parlaria tan sols de periodistes, crec que tota la societat va canviant la mirada. Els mitjans de comunicació, que són miralls del que passa, agafen el guant, però no tots ho fan igual. Les televisions públiques tenen l'obligació de fer-ho i crec que TV3 s'ha activat. Però no tan sols hauria de ser la televisió pública... És una cosa que ha estat general. Cada vegada hi ha més dones que tenen poder i que són referents i que diuen: 'Ei, per aquí no passo!'

—Què vol dir ser dona en el món del periodisme?

—Quan estudiava a la facultat la majoria érem dones i a les redaccions hi ha moltes dones, però això no es tradueix en la presa de decisions. TV3 ha tingut onze directors i només un ha estat dona. I som al 2019... Però això és traslladable a tots els mitjans. Quantes directores de diaris hi ha? Això, que pot semblar demagògia, és una realitat. Si som la meitat de la població, per què no estem més ben repartits?

—I la imatge? Té tant de pes com sembla?

—El periodisme no deixa de ser masculista, en aquest sentit. Tot i que la matèria primera són les idees, és cert que en la televisió la imatge és molt important i les dones tenim una càrrega més gran. Té la importància que tu hi donis, però hi és. Referents de dones de seixanta anys no n'hi ha, a la televisió.

—Hi ha un comentari masculista molt estès sobre les presentadores de televisió: 'Aquesta és aquí pel físic.' Us hi heu trobat?

—A mi directament no sé si me l'han fet. Segur que sí, però no hi dono importància en el sentit que tampoc no tinc un físic superespectacular. T'ha d'estimar la càmera, però això no vol dir que hakis de respondre a uns cànons determinats. Que comunique és més important, i sembla que a les dones moltes vegades ens exigeixen de comunicar d'una manera determinada, estèticament. Jo m'he rebel·lat amb coses que es donen per normals i he dit: 'Amb això, no m'hi sento còmoda.' Però he tingut llibertat per a fer-ho...

—Els talons?

—A mi precisament no em molesten, però tampoc no en faria bandera. És una cosa molt íntima i hi ha feministes que ho porten d'una altra manera.

—Hi ha qui diu que no es pot ser feminista i dur talons...

—Sí! Això no ho comparteixo. Jo em pinto les ungles, quan vull dur talons en duc i quan vull posar-me vambes me'n poso. Crec que aquesta llibertat la tinc, però també pot ser que em passi com quan era petita, que deia que tenia llibertat i era mentida.

—Una vegada, mentre presentàveu, Justo Molinero us va demanar si us podíeu girar per veure-us el cul i expliqueu que no vau saber reaccionar. Us va sortir la indefensió en què ens eduquen a totes?

—Sí. Quan passa allò, en directe, el cap em comença a anar a mil i a combinar respostes amb situacions posteriors. I recordo que va ser molt incòmode i em va sortir aquesta cosa de 'No molestis, va, deixa-ho passar i ja està.' La productora em va dir que aquell dia vaig sortir del plató molt enfadada. Jo recordo només què va passar dins, no després, perquè encara ara em genera coses negatives. Quan tu saps que no has reaccionat com s'esperava de tu o com esperaves de tu mateixa et sents malament.

—Però també van ser exigents amb la vostra reacció moltes dones. Què en penseu?

ALBERT SALAMÉ

—Va haver-hi dones que van dir que no entenien per què no havia reaccionat o no havia contestat. No vaig saber fer-ho millor, és l'única cosa que puc dir. Si no, ho hauria fet, perquè al final la que va passar la mala estona vaig ser jo.

—I no és gaire feminista atacar per aquest motiu...

—Tampoc no hem de creure que tothom qui és feminista és bona persona. Això és absurd. Això va ser per desconeixement o per no haver-se trobat en la situació. Ser feminista no et salva de la pitjor condició humana, només vol dir aplicar una mirada que et situa en un lloc a la vida, però no és paraigua de res. Només faltaria...

—Al llibre parlu molt de feminismes, i no de feminisme. Per què?

—Perquè el feminisme no aborda a tot arreu de la mateixa manera els problemes que afecten les dones. Els debats més potents que tenim sobre la taula són el dels ventres de lloguer i el de la prostitució. Quan parlo de feminismes és perquè no tan sols hi ha una mirada sobre totes les coses que ens afecten.

—No perilla que ens allunyem de les reivindicacions del moviment, amb aquest concepte?

—Sí, ho entenc. Perquè no hi ha molts masclismes... O ets masclista o ets feminista. Però sí que crec que dins el feminisme hi ha mirades diferents sobre alguns problemes.

—I us identifiqueu amb cap en concret?

—Parlo amb moltes dones i intento tenir molts punts de vista. Amb els ventres de lloguer, per exemple, tinc molt clares algunes coses: ser mare no és un dret i al final s'acaba comercialitzant sobre el cos de la dona. Els casos particulars no poden acabar afectant coses que són drets molt més generals. Per mi el debat ja s'ha tancat. A l'estat espanyol és il·legal. Però no és 'Sóc feminista, no ho sabia i ara ho tinc molt clar tot.' No. I a la vegada escolto molt les dones que em diuen: 'Això no ho tens

clar perquè encara t'afecta la pressió del sistema patriarcal que et fa dubtar.' I és possible, però he d'adonar-me'n jo mateixa. El tema de la prostitució té moltes cares... Encara busco arguments i no tinc cap postura clara. Tinc clar que no es pot penalitzar les dones ni acceptar l'exploació de les prostitutes, però és molt complex.

—Dieu que sou optimista. Per què hem de ser-ho, tenint en compte que partits com Vox adquireixen força?

—Jo el llibre el vaig escriure abans que Vox entrés a les institucions andaluses, però la meva opinió no canvia. Jo sóc optimista perquè crec que s'ha remogut alguna cosa al meu voltant i una mica més enllà, en milions de dones arreu del món. El Me Too o el que ha passat a l'Argentina amb l'avortament en són exemples. Crec que a les que hem aplicat una mirada així sobre una qüestió com la que ens afecta, ens serà molt difícil de tornar enrere. Aquestes ulleres que t'has posat no deixaran d'enfocar d'aquella manera. Pots canviar d'opinió i evolucionar dins d'això, però en tot això que guanyem en el terreny de la reivindicació no hi ha marxa enrere. També ho explico al llibre: per primera vegada, el meu company em va demanar si jo creia que ell era masclista. La resposta va ser: 'Tu ets masclista, com ho sóc jo...' Tenir al costat un home que s'ho preguntí i m'ho preguntí em fa pensar que també hi ha homes que s'ho plantegen i això és important.

—Quin hauria de ser el paper dels homes?

—No ho sé. Els homes han de fer la seva feina i no crec que nosaltres els hàgim de dir quina feina han de fer. Ja tenen pistes. S'han de mirar i adonar-se de coses. Això sí, que ho facin, però de veritat, no de cara enfora. Que ens escoltin i que no ens vulguin ensenyar com ens hem de sentir nosaltres. La Rebecca Solnit ho té explicat per activa i per passiva en el llibre Els homes m'expliquen coses. Totes sabem de què va, a totes ens sona. ■

Ser feminista no et salva de la pitjor condició humana

Els homes han de fer la seva feina i no crec que nosaltres els hàgim de dir quina feina han de fer

ISABEL SEGURA

‘La revolució industrial a Catalunya va ser cosa de dones’

Parlem amb la historiadora i escriptora, que acaba de publicar ‘Barcelona Feminista 1975-1988’

ADIVA KOENIGSBERG

ASSUMPCIÓ MARESMA

Isabel Segura acaba de publicar el llibre *Barcelona feminista 1975-1988*, que retrata i documenta l'explosió de llibertat que van protagonitzar les dones després de la mort del dictador Francisco Franco i que va prendre forma a les ‘Jornades Catalanes de la dona’. El llibre, amb una part gràfica molt potent, és una invitació a crear un fil que lliga totes les lluites de les dones del país com si fos un fil conductor invisible però ben real.

—Com a historiadora que sou, es pot dir que la història comença a tenir en compte les dones?

—Em considero historiadora, especialment de la ciutat, i una de les que més m'interessa és Barcelona, on visc. En la història urbana, sempre m'ha interessat de conèixer com vivien i què feien les dones, des de les primeres passejades amb el meu pare, que després vaig complementar amb lectures i investigacions i noves passejades. La pregunta que m'assaltava era: i on eren les dones?, què feien les dones? En la història familiar, l'activitat femenina, tant la domèstica com la remunerada, ha estat continuada. La meua iaia, emigrant del camp a la ciutat, treballava de cuinera i planxadora en una casa particular, la meua mare en una indústria tèxtil. En la història que vaig escoltar a la facultat, les dones no hi eren. Aquell masculí genèric les invisibilitzava.

—Això ha canviat?

—El feminisme ha contribuït a mirar la història des d'una altra perspectiva. Prou de guerres, de batalles, de soroll, de guerrers i de cavallers. Prou, prou. Parlem de creació de manteniment de vida. Prou de violència. La subsistència quotidiana, saber com hem pogut subsistir a cada època determinada, quines estratègies s'han elaborat, canvia la perspectiva històrica.

—Al llibre parlu de Francesca Bonnemaison, que l'any 1909 va crear la

Als anys setanta, amb la deslocalització industrial, el sector tèxtil –majoritàriament femení– surt al carrer

Manifestació feminista a la plaça de Sant Jaume en denúncia de l'heteronormativitat imposada per l'Església arran de la visita del Sant Pare Joan Pau II, novembre de 1982. ARXIU CA LA DONA

primera biblioteca per a dones d'Europa. Com era la Barcelona feminista de principi del segle XX?

—El feminisme té una llarga tradició en la nostra ciutat, un feminisme actiu i divers. En cada època ha posat en relleu temes que afectaven la vida de les dones. El dret de formació i de professionalització, com també el reconeixement de drets civils, es manifesten el darrer terç del segle XIX, per mitjà d'associacions, de publicacions, de congressos a voltes no permesos. La revista *la Il·lustració Catalana* mostrava una imatge de les treballadores del tèxtil en vaga, a la dècada dels vuitanta del segle XIX.

—Precisament un dels fets més desconeguts són les vagues de dones al tèxtil.

—El tèxtil a Catalunya va ser el sector hegemònic de producció, des de la industrialització del segle XIX fins als anys seixanta del segle passat i, al tèxtil, la mà d'obra assalariada ha estat i és majoritàriament femenina, al voltant

del 80%. Extrapolant, podríem dir que a Catalunya la revolució industrial va ser cosa de dones. Pel fet de ser un sector feminitzat, els jornals han estat, són més baixos. Torno a recordar la fotografia de les treballadores en vaga del segle XIX. Als anys setanta, amb la deslocalització industrial, el sector tèxtil –majoritàriament femení– surt al carrer.

—El vostre llibre comença amb les Jornades Catalanes de la Dona. Què van significar?

—A partir de les Jornades Catalanes de la Dona de l'any 1976 hi ha com una mena d'eclosió, de la qual emergeixen molts projectes, que van des de bars fins a editorials, de llibreries a centres d'estudi. Una de les raons per a donar a conèixer en aquest llibre, per mitjà d'imatges i de documents, és la validesa, encara, de tot allò que es va generar en aquell moment.

—És vigent?

—A mi mateixa m'ha sorprès la vigència

Gretel Ammann, davant la pancarta «El sexe és plaer, no reproducció». ARXIU CA LA DONA

de molts documents que surten al llibre i que es van fer en aquesta època.

—Què considereu més destacat d'aquell moment?

—El moviment feminista d'aquells anys va aconseguir una capacitat d'anàlisi de la realitat que es vivia. I això es veu, per exemple, quan analitzen la violència com un eix estructural de la societat en què vivim. També és important de remarcar que aquestes dones l'any 1976 se senten hereves de tot allò que van fer dones de generacions anteriors. Per això he inclòs en el llibre l'article de l'avortament lliure, el decret de la Generalitat de l'any 1936. És crear un fil amb allò que hi havia abans. D'alguna manera, tots aquests documents i accions es converteixen en una mena d'herència que no cal seguir, però que hi és, i com a mínim és important donar-la a conèixer.

—Parleu del decret de l'avortament.

La Catalunya republicana va ser molt avançada.

—El decret d'avortament de la Generalitat del 1936 recull molts dels desigs de les dones. Reconeix la capacitat que té la dona sobre procrear, en definitiva que és ella la que ha de prendre la decisió. Aquest decret dóna autoritat a la dona perquè decideixi el seu futur. Si vol ser mare o no ser-ho.

—Tot aquest progrés desapareix amb la dictadura.

—És clar, tot això després de la guerra s'elimina radicalment. O pitjor, no tan sols s'elimina radicalment, sinó que es penalitza tant de les dones que avortaven com de les persones que ajudaven a avortar amb anys i anys de presó. Gran part de les dones que eren a la presó de la Trinitat, hi eren per aquests temes.

—Dediqueu un capítol a la maternitat, amb el títol: 'Omple el carrer! Maternitat

El moviment feminista d'aquells anys va aconseguir una capacitat d'anàlisi de la realitat que es vivia

lliure i desitjada'.

—Durant les jornades un dels temes bàsics que es posa en discussió és el de la família patriarcal. Et diria que això passa perquè era vitalment necessari. I encara alguns dels plantejaments que es van fer en aquell moment continuen essent vitalment necessaris. En aquella època reconèixer la maternitat com un desig lliure i no una obligació procreadora envers l'estat va ser un canvi radical.

—Un dels altres temes d'aquell moment és que el fet personal també és polític.

—És una de les grans línies de pensament. I és que realment el fet personal és polític. Si abans hi havia violència sexista i en principi s'havia d'amagar, en aquests moments l'atac contra una dona no és un fet exclusivament personal, sinó que afecta la societat, és a dir, com una societat permet que es pugui exercir violència contra les dones.

—Un dels atractius del llibre és la quantitat d'imatges que documenten l'època: fotografies, dissenys...

—Més que explicar-ho jo he volgut incloure-hi imatges, algunes que no es coneixien gaire, algunes altres que han circulat una mica més, i documents perquè ajudin a comprendre aquell període.

—D'aquestes imatges inèdites, quines destacaríeu?

—La Pilar Aymerich d'alguna manera s'ha convertit en la memòria visual d'aquells anys i en concret de les Jornades Catalanes de la Dona. Les seves imatges són conegudes, però pel llibre vaig treballar amb un fons fotogràfic que no es coneixia en absolut, que era un col·lectiu de fotògrafs que es deia SEGRAT, que no havia vist mai. Especialment perquè fa referència a dones treballadores, com per exemple la foto que hi ha de les dones encadenades davant l'empresa Negre Industrial. Jo no l'havia vist mai, aquella foto, enlloc. I llavors el fet de tenir present també que dones de diversos sectors s'impliquen en el que seria l'espai col·lectiu, eh?

—Les imatges són molt bones. Hi ha des d'una foto sobre l'acomiadament de dones embarassades al Corte Inglés a imatges fetes per Núria Pompeia.

—Núria Pompeia era més coneguda perquè va fer el cartell de les Jornades Catalanes de la Dona i perquè va fer part de la gràfica del moviment feminista durant molts anys, però no coneixia aquest llibre de *Maternasis* que va explicant, estrictament amb dibuixos, moltes de les sensacions que tenen les dones embarassades. Vaig trobar que era una obra extraordinària, que és una altra manera de representar la maternitat oposada al discurs oficial. Mostra la maternitat no des d'aquella bellesa idíl·lica, sinó relacionada també amb tot un seguit de conflictes.

—El llibre també recorda els atacs a la llibreria de les dones...

—En el moment que emergeix, diguem-ne, aquesta voluntat de posar en el centre també els desigs i polítiques de dones, hi ha una resposta violenta, com ara també hi és. Crec que el moviment feminista ha posat sobre la taula aquest tema de la violència estructural, que no únicament és l'atac físic. És també denunciar les violències que hi ha arreu, fins i tot en l'àmbit historiogràfic, que és el meu camp. Tu vas a un museu i perceps que el que situen al centre és la guerra, la violència. I llavors el discurs que la història és configurada per mitjà de la violència és molt pervers, perquè justifica la violència. Les feministes dels anys setanta qüestionen la violència com a eix estructural-social.

—I reben violència com a resposta?

—Sí. Però també vull dir que s'ho van passar molt bé. En el moment que es fan les jornades són com espais de llibertat, on es troben diverses dones, de procedències diverses, de, diguem-ne, línies vitals també molt, molt diferents. Són uns espais que fan visible allò que el que és personal és polític. Llavors conviure i viure això amb unes altres dones que es troben en aquesta situació va fer també, diguem-ne, que fos molt divertit. ■

L'atac contra una dona no és un fet exclusivament personal, sinó que afecta la societat

El discurs que la història és configurada per mitjà de la violència és molt pervers, perquè justifica la violència

A les institucions del País Valencià, el Principat i les Illes, només hi ha una dona entre les sis presidències. ACN

Presidències inabastables i paritat tècnica: radiografia de les dones a les institucions

Poder polític Anàlisi del lideratge de les dones als governs i parlaments del país

ODEI A.-ETXEARTE

Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears i Pitiüses. Tres presidències del govern i tres del parlament i només una dona: Francina Armengol. Una de sis. Armengol va esdevenir el 2015 la primera presidenta de les Illes Balears d'ençà del restabliment de la democràcia. La Generalitat de Catalunya i la Generalitat Valenciana han estat sempre presidides per homes. A dalt del podi institucional, la fotografia

continua essent masculina. Però algunes coses han començat a canviar. Les dones han guanyat poder i visibilitat en la primera línia institucional aquests darrers anys. Les lleis d'igualtat, la pressió creixent d'una opinió pública sensibilitzada i l'emergència a les organitzacions de més dones amb força interna real han obligat els partits a comptar-hi més que mai al primer rengle institucional. Per sota, la majoria dels alts càrrecs i dels càrrecs eventuals els exerceixen homes, però s'acostumen a complir els criteris de paritat tècnica

A dalt del podi institucional, la fotografia continua essent masculina

establerts per llei. Això vol dir que cap dels dos sexes no compta habitualment amb menys del 40% dels càrrecs o s'hi acosta, tot i que majoritàriament són les dones les que resten en minoria. Així ho ha calculat VilaWeb a partir de les dades sobre els càrrecs de confiança publicades a les pàgines web de transparència de tots tres governs.

Les xifres parlen. El Consell del País Valencià és igualitari pel que fa al nombre de consellers i conselleres, si s'hi compta el president, Ximo Puig, atès que no hi ha conseller de presidència. En

Francina Armengol i Ximo Puig. GENERALITAT

el català, un 53% dels departaments són encapçalats per dones i, en el de les Illes, arriben al 60%. La primera proposta del govern de Quim Torra, la que cercava la restitució dels consellers empresonats o a l'exili, era escandalosament desigual i no van ser poques les veus que el van criticar, però després JxCat i ERC van constituir un consell executiu equilibrat. Armengol, en canvi, ha aconseguit una majoria femenina al capdavant dels departaments, de manera que ha superat la paritat tècnica. S'han acabat les fotografies de les primeres línies de govern copades per homes. A Andorra, en canvi, les dones tan sols dirigeixen un 36,36% dels ministeris.

Els casos de tots tres governs són destacables perquè, a més, no són pas executius monocolors, d'un sol partit,

Les dones tenen una presència desigual quan observem qui fa de número dos dels departaments

sinó de coalició. I aquests governs, tradicionalment, han complicat l'equilibri de sexes, tenint en compte que les cúpules de les formacions polítiques han estat acaparades per homes durant dècades, i que han estat ells qui primer han agafat quotes de poder quan han arribat a les institucions. Ara, les xifres baixen quan s'analitza la presència de dones en els alts càrrecs i

els càrrecs eventuals dels departaments. Segons càlculs de VilaWeb, les dones exerceixen un 36,7% de l'anomenat sotsgovern de les Illes. Són el 39,28% dels alts càrrecs i eventuals del govern català i el 40,35% del valencià. Les institucions s'han encallat en la paritat tècnica? Les xifres generals semblen indicar-ho. La proporció 40%-60% és obligatòria per llei a les llistes electorals, però no en el repartiment del poder. Ací, la paritat és una recomanació i prou, que, si no es compleix, no pot ser penalitzada. Sembla, si més no que les quotes funcionen per a garantir uns mínims.

Els pesos pesants dels governs

Més enllà de les dades globals, hi ha el repartiment qualitatiu. Les dones tenen

una presència desigual quan observem qui fa de número dos dels departaments. Les dones són el 30% dels sots-secretaris del govern valencià, el 46,15% dels secretaris generals de la Generalitat de Catalunya, i el 60% dels de l'executiu d'Armengol. En canvi, no hi ha cap patró ni discriminació per sexes atribuïble a primer cop d'ull a la distribució de pesos polítics dins els governs entre la presidència, la vice-presidència i els departaments de pes polític marcat, com el d'Economia. S'hi imposen les lògiques de poder i de tria discrecional dels partits. És a dir, els repartiments competencials dels governs de coalició d'acord amb les realitats socials i polítiques de cada força. Ho indica la realitat de les vice-presidències. Armengol treballa de bracet amb

Isabel M. Busquets. Torra, de Pere Aragonès, tot i que la consellera de la Presidència, Elsa Artadi, ha assumit un pes polític molt potent al govern i ha compartit amb Aragonès la interlocució amb l'executiu espanyol, més enllà dels contactes presidencials. Puig ha governat amb Mònica Oltra a la vice-presidència, amb qui el 28-A es jugarà a les urnes el lideratge del futur govern. Igualment, tampoc no hi ha cap regla de funcionament general que es reproduïxi a les àrees de gestió econòmica i de la hisenda pública. Aragonès dirigeix el Departament d'Economia amb un 42,55% de dones com a alts càrrecs i eventuals. La illenca Catalina Cladera, curiosament, amb un 21,42% i el valencià Vicent Soler amb un 47,05%.

El repartiment dels departaments tampoc no respon a cap tòpic. No es pot pas afirmar que hi hagi més dones al capdavant de les àrees de pes social. És cert que els departaments de Salut són dirigits ara per dones en tots tres governs: Patricia Gómez a les Illes Balears, Ana Barceló al País Valencià i Alba Vergés a Catalunya. Però hi ha diversitat en els departaments d'Educació i de Cultura. Més detalls. Només un 33,3% dels càrrecs de confiança del gabinet d'Armengol són dones i, en canvi, ho són un 60% de la resta del Departament de la Presidència, encapçalat per Pilar Costa. Per contra, la xifra de dones en els càrrecs de confiança que depenen de Cladera és la més baixa de tot el govern balear.

El repartiment dels departaments tampoc no respon a cap tòpic. No es pot pas afirmar que hi hagi més dones al capdavant de les àrees de pes social

Al govern de la Generalitat de Catalunya, el Departament de Presidència és on hi ha menys dones com a alts càrrecs i eventuals (el 37,93%), i el de Polítiques Digitals i Administració Pública, de Jordi Puigneró, és el que en té més, amb un 62,5%, seguit del de Cultura, amb Laura Borràs, amb un 60%. Al Consell, el Departament d'Agricultura, amb Elena Cebrián al capdavant, és el més masculinitzat, amb un 28,57% de dones, seguit de la Presidència de Puig, també amb un escàs 29,26%. Oltra en té un 37,5%, i el Departament de Sanitat és el que compta amb una xifra més alta de dones en càrrecs de confiança, amb un desequilibri invertit: són el 61,53%.

Reunió de la mesa i la junta de portaveus del Parlament de Catalunya el 25 de febrer. ACN

Si es posa la lupa en la presidència de les comissions, els partits s'ajusten al criteri legal de la paritat, però sempre partint de la base que el sexe minoritari és el femení

La mesa del parlament català, la més masculina

També és variable la presència de dones en els òrgans rectors dels parlaments i en la primera línia dels grups parlamentaris, tot i que ací la minoria de dones es generalitza. En totes tres cambres —presidides per Roger Torrent a Catalunya, Baltasar Picornell a les Illes, i Enric Morera al País Valencià— la mesa principatina és la més desproporcionada: de set membres, només hi ha una dona, Adriana Delgado (ERC), és a dir, el 16%; i exerceix el càrrec de rang menor, la quarta secretaria. L'òrgan rector de la cambra desvirtua així la projecció de la composició real del ple del parlament. D'ençà del 2007, la llei espanyola de paritat limita a un mínim del 40% la presència de candidats d'un mateix sexe a les llistes, i això s'aplica a cada tram de cinc candidats, per evitar que ni els homes ni les dones siguin relegats als últims llocs de les candidatures. Això garanteix que hi hagi un mínim equilibri de sexes als parlaments, però no en els òrgans rectors.

Les dinàmiques de partit han consagrat la desproporció a la mesa de la cambra catalana. JxCat i Cs, que tenien dos membres a proposar, hi van incloure dos homes. La situació no és gaire millor al parlament balear, on hi ha una sola dona: la socialista Joana Aina Campomar, secretària primera. Com que ací hi ha cinc membres i no set com en el cas català, la presència de dones equival al 20% dels càrrecs. A la mesa de les Corts Valencianes, s'hi asseuen dues dones. Carmen Martínez (PSPV), n'és la vice-presidenta primera i, Irene Rosario Gómez (Podem), la secretària segona. Del total de cinc membres de la mesa, doncs, representen el 40%.

Si es posa la lupa en la presidència de les comissions, els partits s'ajusten al criteri legal de la paritat, però sempre partint de la base que el sexe minoritari és el femení. Al Parlament de Catalunya, un 42,85% de les comissions legislatives les presideixen diputades (6 de 14). A les Corts Valencianes, acabades

de dissoldre, també han estat el 42,85% (6 de 14, tres de les quals han tingut una doble presidència igualitària, amb un president i una presidenta). Al parlament de les Illes, són el 37,5% (3 de 8).

I els grups parlamentaris? Les cares més visibles a les cúpules són masculines. A Catalunya, hi ha dues presidentes de cinc grups parlamentaris: Inés Arrimadas (Cs) i Jéssica Albiach (Catalunya En Comú Podem). Les portaveus, en canvi, són majoria: tres de cinc. A les Illes Balears, tots els portaveus són homes i, potser per compensar-ho, totes les portaveus suplents són dones, tret de Més per Mallorca, que té dos homes al capdavant. A les Corts Valencianes, dels cinc grups parlamentaris que hi conviuen, hi ha dues síndiques (la del PP, Isabel Bonig, i Mari Carmen Sánchez, de Cs) i nombroses portaveus adjuntes. El temps dirà si les dones arribaran a traspasar la paritat tècnica i, sobretot, si faran que esdevingui normal l'exercici dels màxims liders ratges institucionals. Hi són més a prop que mai. ■

Els vuit indicadors que mostren la desigualtat entre homes i dones

L'Aravot Repassem vuit indicadors de la desigualtat per raons de gènere que persisteixen als Països Catalans

SEDA HAKOBYAN I ALEXANDRE SOLANO

Avui, Dia Internacional de les Dones, és una bona ocasió per a recordar amb dades que encara no existeix una igualtat efectiva entre homes i dones al nostre país. Ho corroborarem amb vuit indicadors que mostren que cal continuar reivindicant la igualtat.

1. El poder polític

Històricament, les dones han estat excloses de la política institucional i invisibilitzades. El seu pes ha anat augmentat i se n'ha normalitzat la presència, amb mecanismes com les llistes cremallera, que alternen una persona de cada sexe.

Actualment, la participació de les dones en els parlaments fluctua entre el 39% i el 47%, acostant-se a la paritat, i se situa entre el 31% i el 50% als governs del país. Però les desigualtats encara es mantenen de manera evident en altres aspectes del món polític.

A les batllies dels Països Catalans, només entre un 10% i un 29% són dones, també al Principat d'Andorra, amb solament set parròquies. La visibilitat de les batllesses és important, perquè governen ciutats com Barcelona, Castelló de la Plana, Andorra la Vella, l'Hospitalet de Llobregat, Maó i Ciutadella, però la igualtat encara és lluny, especialment en aquesta qüestió.

2. Les feines de casa

Una part important de la població encara veu les feines de casa com una activitat essen-

cialment femenina. Les dones dediquen el doble de temps a aquesta tasca que no pas els homes.

Les diferències de gènere en el temps que es dedica a la llar són independents de la relació laboral; és a dir, tinguin feina fora de casa o no. Fins i tot en el cas que més convergeix, les dones treballadores dediquen més temps a la llar que no pas els homes inactius o desocupats.

Aquesta proporció es manté en altres activitats, com la cura dels infants a casa. L'única explicació possible és que són feines assignades socialment a les dones, encara que tinguin menys temps que no pas l'home.

3. L'esclletxa salarial

Una de les desigualtats més evidents és la diferència de salari entre homes i dones. Als Països Catalans, els homes cobren entre 5.300 euros i 7.300 més que no pas les dones, una disparitat que es manté encara que s'ajusti per factors.

Una hipòtesi podria ser que les dones cobren menys perquè treballen menys hores (tenen més contractes parcials), però quan s'ajusta el càlcul per les hores treballades, la desigualtat es manté.

També es manté la desigualtat de salari en totes les franges d'edat, encara que com més edat, l'esclletxa és més gran. Fins i tot, ajustat pel nivell educatiu i el tipus de feines, hi ha diferències. Simplement, les dones cobren menys que els homes.

4. L'esport

L'esport i l'exercici físic s'ha considerat tradicionalment

Un cartell de la manifestació de la vaga feminista del 2018. ALBERT SALAMÉ

Històricament, les dones han estat excloses de la política institucional i invisibilitzades

una cosa d'homes. I els prejudicis i estereotips encara perduren, si bé les dones hi participen cada vegada més.

Malgrat aquest creixement, només una quarta part dels membres federats són dones. Una diferència que també es trasllada a tots els aspectes de l'esport federat.

Les dones ostenten l'11% de les presidències, el 23% de la direcció tècnica i el 33% de les secretàries. La igualtat efectiva entre homes i dones encara és lluny.

5. Les excedències laborals

De la mateixa manera que les dones encara tenen socialment adjudicades una sèrie de tasques com les de casa o la cura dels infants, independentment de la relació laboral, també són les dones les qui deixen la feina quan s'han de fer càrrec d'un familiar.

De totes les excedències demanades per a cuidar els fills o els familiars als Països Catalans, el 92% són de dones (12.381 sol·licituds). Una dada que va lligada al fet que tenen associades aquestes tasques.

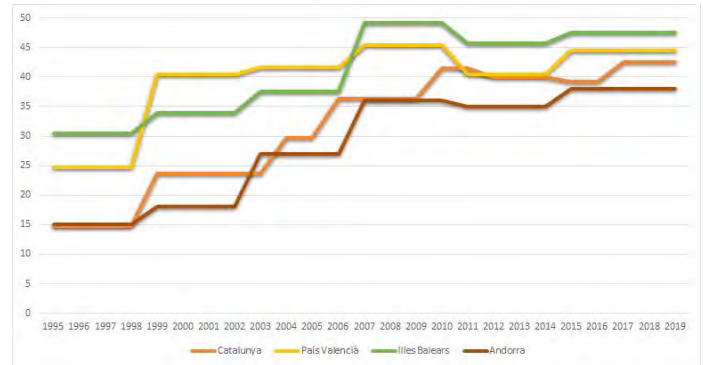
A més, aquesta qüestió també va estretament rela-

cionada a la precarietat de les dones, ja que sense una dedicació completa és difícil ascendir laboralment. Les dones ostenten el 72% dels contractes a temps parcial i només un 41% dels contractes a temps complet. Cal afegir que vora un 20% de les dones que tenen un contracte a temps parcial diuen que ho fan perquè tenen obligacions familiars o perquè s'han d'encarregar de la mainada, de malalts o de persones d'edat avançada. Un percentatge que només és del 2,74% entre els homes.

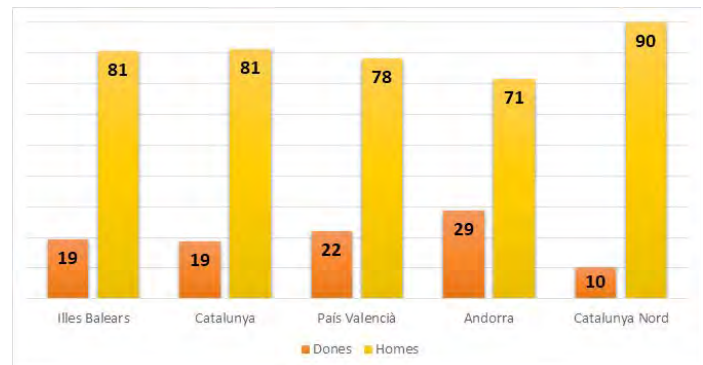
6. Violència de gènere

Un dels problemes més importants de la societat és la violència masclista. Una enquesta de la Generalitat de Catalunya conclou que una dona de cada quatre ha patit una agressió masclista de gravetat especial durant la seva vida.

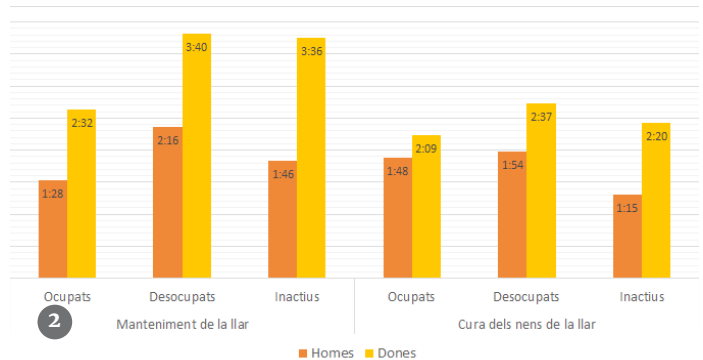
L'any passat, va haver-hi un total de 50.841 denúncies als Països Catalans per violència masclista. El 4% de les dones entre 18 anys i 70 que treballaven van plegar d'alguna feina per evitar una situació d'assetjament sexual.

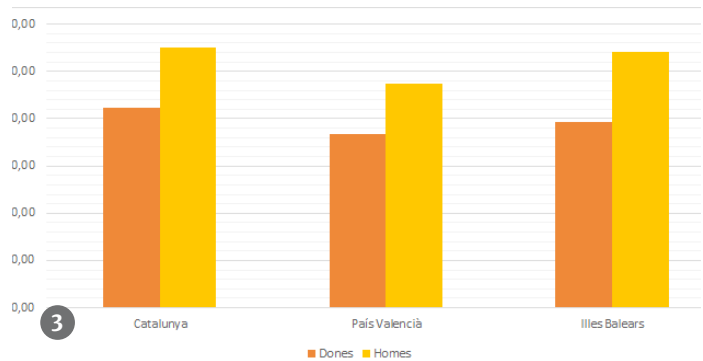
1

1

2

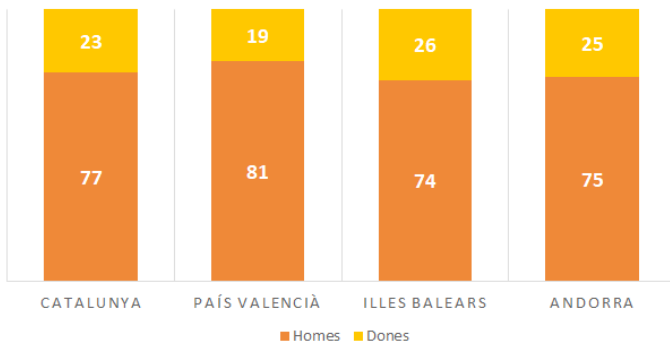

3

1. Percentatge de dones a les cambres legislatives.

Elaboració pròpia. vw // 2. Percentatge de batllesses. Institut de la Dona i per a la Igualtat d'Oportunitat i elaboració pròpia a Catalunya Nord i Andorra. vw // 3. Idescat. Enquesta de l'ús del temps. vw // 4. Dades de l'INE. vw

4

A l'estat espanyol, més d'una desena part de les dones han tingut una parella que ha provat d'impedir que veïessin un amic o un familiar. Un problema afegit és que aquestes actituds es mantenen independentment de l'edat.

7. La por d'anar sola

En la darrera enquesta Òmnibus de la Generalitat de Catalunya, un 68% de les dones entre 18 anys i 24 ubicava entre el 7 i el 10 el grau de por de caminar sola de nit per por de patir una agressió sexual (en una escala de l'1 al 10). I un 85% el situa entre el 5 i el 10.

En el total de dones, només un 16% situa la por a zero, i un 62% entre el 5 i el 10. Això va relacionat estretament amb altres percepcions, com el fet que un 82% de les noies entre 18 anys i 24 considera que es fan sovint comentaris sexuals a bars, discoteques, festes majors i espais d'oci.

Amb una gravetat encara major, un 73% creu que sovint hi ha actituds molestes de caràcter sexual (com ara insistir quan s'ha dit que no, o ser seguida). També hi ha un 53% que creu que sovint hi ha tocaments sexuals sen-

se violència; un 26% percep que sovint es comenten tocaments sexuals amb violència; i un 17%, violacions o intents de violació. La por existeix, i els fets, molt sovint, la corroboren.

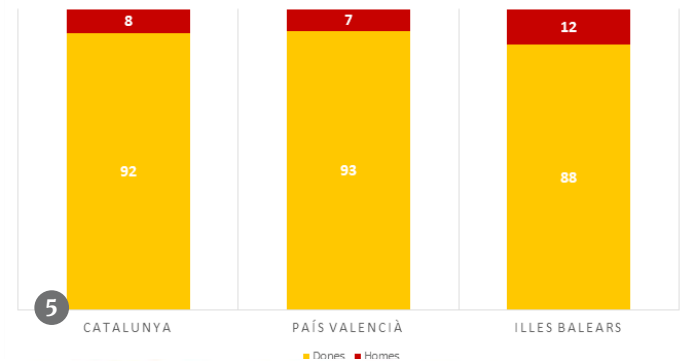
8. Els alts càrrecs

En el món laboral, sovint es parla del sostre de vidre, en referència a la barrera invisible que comporten les limitacions amb què es troben les dones per a ascendir professionalment fins als càrrecs de més responsabilitat.

La presència de dones en alts càrrecs, directors i gerents, encara és molt menor en comparació amb els homes.

Els factors són diversos. Com hem vist, hi ha la qüestió de la conciliació familiar i de la llar, on sembla que les dones hagin de triar entre una opció i una altra. Però les estadístiques diuen que van més enllà d'aquests aspectes.

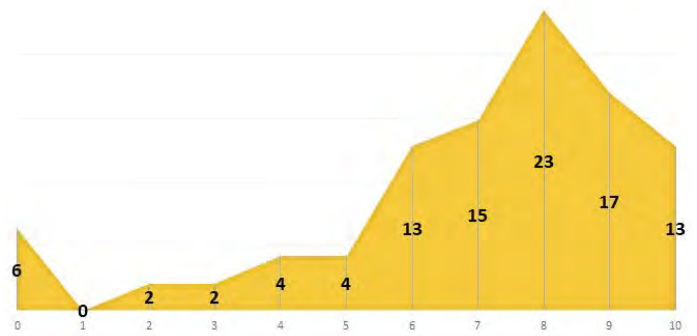
Un sostre que limita les carreres professionals, difícil de traspasar i que els impedeix de continuar avançant. En aquestes qüestions i tantes més, encara falta molt per a assolir una igualtat efectiva entre homes i dones.

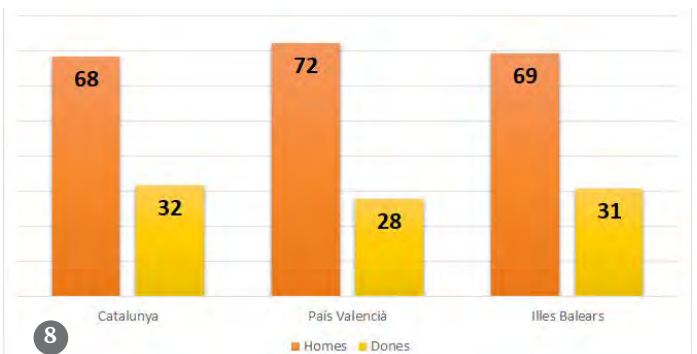
5

6

7

8

4. Dades de l'Institut de la Dona i el govern d'Andorra. vw // 5. Excedències laborals per a tenir cura de fills o familiars. Dades del Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social espanyol. vw // 6. Dades del Consell General del Poder Judicial (del quart trimestre del 2017 al tercer del 2018) i Servei d'Atenció a les Víctimes de Violència de Gènere d'Andorra (2018). vw // 7. Escala on 0 és gens de por i 10 és molta por de les dones entre 18 i 24 anys. Dades de l'enquesta del CEO: Òmnibus de la Generalitat de Catalunya. 2018. vw // 8. Dades de l'INE. Nombre de persones afiliades a la Seguretat Social com a directors i gerents per gènere. vw

Gerda Taro, fotografia (eclipsada) d'una època i d'una lluita

Gerda Taro. ARXIU

LAURA GÁLLEGO MARFÀ

‘La noia amb la Leica’, d’Helena Janeczek, retrata la vida de Gerta Pohorylle (Gerda Taro), qui va revolucionar el fotoperiodisme i es va inventar la llegenda de Robert Capa

Quan la seva amiga Ruth Cerf va mostrar un escepticisme esmolat per la seva recent aventura fotogràfica, Gerta Pohorylle no va dubtar a sentenciar, amb la seva seguretat habitual, quina era la clau de col·locar fotografies: ‘Tu creus que un cap de redacció sap distingir la

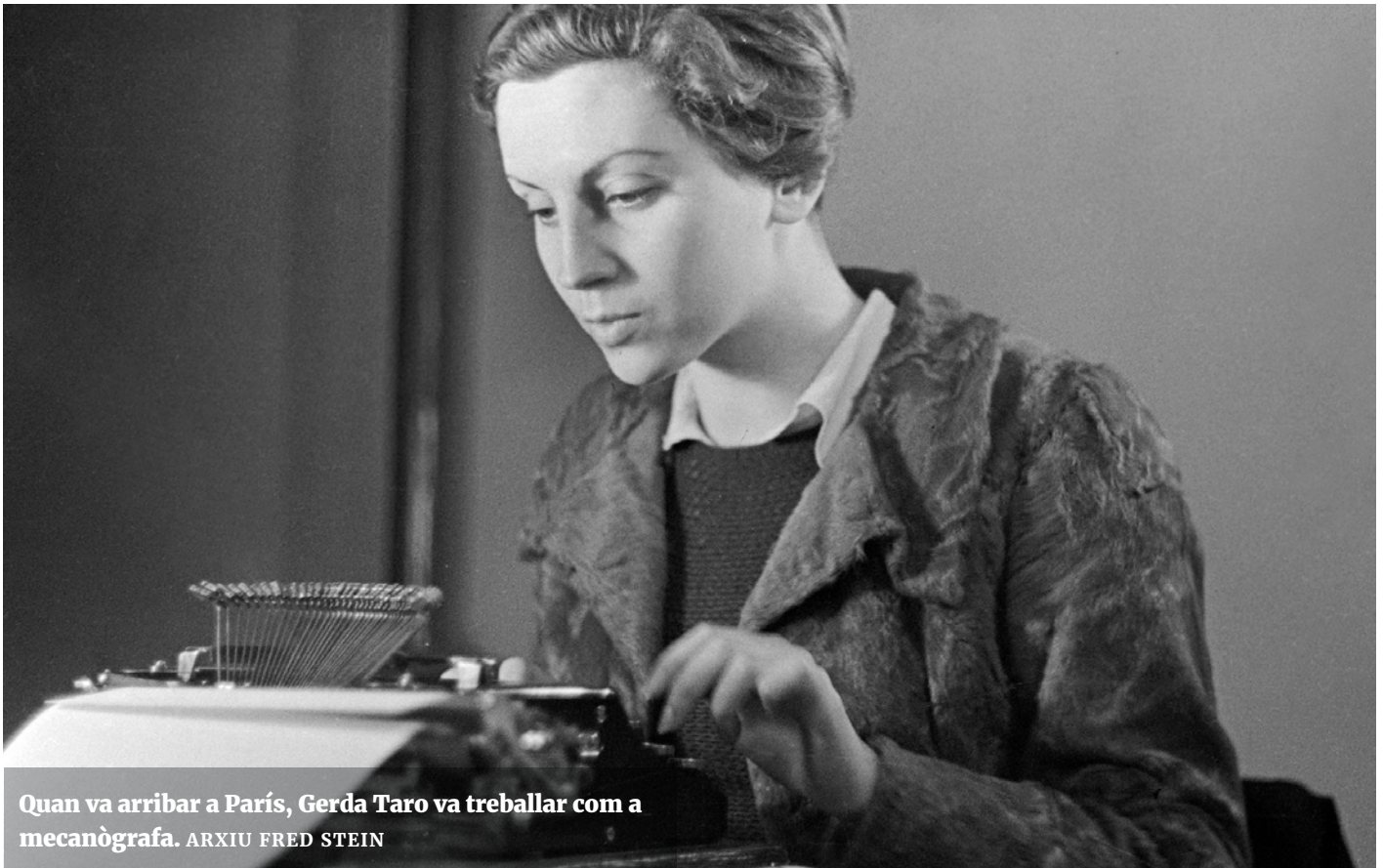
simple qualitat d’una imatge? Gairebé mai. La fotografia és pura inflació, una mercaderia que caduca l’endemà. Es tracta de saber-la vendre. No n’hi ha prou de ser oportú, etcètera. Cal tenir els noms que toquen. I si no, crear-los.’ I aquests noms que va crear van ser Gerda Taro i Robert Capa –aquest segon,

de titularitat compartida amb la seva parella, el fotògraf Andrei Friedman. Noms que han bastit una llegenda i han passat a la història com a referents del fotoperiodisme bèl·lic.

La figura de Gerda Taro, sovint oblidada rere la llegenda de Robert Capa, l’ha tornada a treure a la llum l’escriptora Helena Janeczek amb la novel·la biogràfica *La noia amb la Leica* (Edicions 62), que, amb un complex trencaclosques temporal i de punts de vista, narra la vida de la primera fotoperiodista morta en camp de batalla.

Gerta Pohorylle va néixer el primer d’agost de 1910 a Stuttgart en una família benestant d’origen jueu. Tanmateix, sempre va tenir conviccions proletàries i socialistes. El 1929, la seva família es va traslladar a Leipzig, on va conèixer els tres personatges que narren la seva vida a *La noia amb la Leica*: William Chardack, Ruth Cerf i Georges Kuritzkes. El 1933, després de l’ascens d’Adolf Hitler al poder, es va veure obligada a exiliar-se a París, on va viure amb Cerf i va continuar mantenint una relació d’amistat amb Chardack. A la ciutat, hi

Quan va arribar a París, Gerda Taro va treballar com a mecanògrafa. ARXIU FRED STEIN

va conèixer Andrei Friedman, exiliat hongarès, que li va ensenyar nocions de fotografia.

Enmig de la misèria, ella treballant de mecanògrafa i ell venent fotografies però gastant-se els diners al bar, Gerta es va adonar que, si volien vendre fotografies, s'havien de fer un nom, literalment. És així com un bon dia aquests dos exiliats jueus, que fins i tot havien provat de pescar al Sena per menjar alguna cosa, van deixar de ser Gerta Pohorylle i Andrei Friedman per ser Gerda Taro i Robert Capa. Uns nous i reinventats Greta Garbo i Robert Taylor –tot i que el confonien més sovint amb Frank Capra.

I així, havent-se inventat un ric fotògraf americà d'ascendència italiana que se'n va a viure aventures a Europa, es va forjar la llegenda.

Contradiccions i magnetisme d'una dona lliure

Capaç d' enamorar qualsevol i, alhora, incapaç de donar-se a ningú. Magnètica i determinada. Intel·ligent, artista. 'Sempre mantenia una certa distància d'autodefensa, i feia que els altres l'estimessin i romanguessin ferits a parts iguals', explica Janeczek, qui també va caure captivada pel magnetisme de Taro. 'Volia retratar aquesta dona fora dels estereotips, que també era fora dels estereotips de dona lliure fets d'una certa manera, perquè sí que era una dona lliure i independent però sempre va voler continuar coqueta i que la cuidessin: l'encantava anar a ballar encara que fos una revolucionària que arriscava cada dia la vida fent la seva

feina', unes contradiccions que l'acompanyarien tota la vida. 'Era una dona que sabia tenir juntes característiques que a nosaltres ens semblen incompatibles', però que tenia una capacitat extraor-

dinària d'atraure la gent del seu voltant per la seva manera de transmetre força, coratge, energia i també alegria, una joia de viure que contagiava els altres i que la feien magnètica: 'La manera que tenia

Helena Janeczek, autora de 'La noia amb la Leica'. ADIVA KOENIGSBERG

Milicianes practicant tir a la platja de Barcelona, 1936. GERDA TARO

Una miliciana fa proves de tir amb talons, 1936. GERDA TARO

Gerda Taro, amb la Leica, el 1937. ARXIU

d'enfrontar-se a la vida com si fos un joc.'

'Raona, sent i actua com un home'

'Mira-te-la. Aquesta doneta que atrau totes les mirades, aquesta encarnació d'elegància, feminitat, coqueteria, de qui ningú no sospitaria mai que raona, sent i actua com un home.' Així la defineix un pensament de Ruth. 'Gerda, que semblava un

ocellet bonic i benèvol per a la mirada masculina, tenia característiques d'home, en el sentit que tenia coratge i, si tenia un objectiu, s'hi enca-minava amb racionalitat i de manera molt determinada', explica Janeczek. Característiques que, per l'època que era i els estereotips, cànons i idees preestablertes que hi havia, s'atribuïen més a allò masculí que no pas a allò femení.

A l'ombra de Robert Capa?

Robert Capa és Gerta Pohorylle. No tan sols perquè ella va signar moltes de les seves fotografies amb aquest pseudònim, sinó perquè si no hagués estat per ella, Robert Capa no hauria nascut mai. La idea, la determinació, la convicció d'aconseguir triomfar són d'ella. Tanmateix, al segle XXI, molta gent coneix injustament Gerda Taro com 'la dona de Robert Capa'. 'És evi-

dent que no li fa justícia, em sembla que no és la cosa per la qual ella hauria volgut ser recordada', sentència Janeczek, qui, paradoxalment, també va conèixer Taro per Capa: 'La vaig descobrir mentre feia el meu llibre anterior, Le rondini di Montecassino, que narra una batalla durant la Segona Guerra Mundial a Itàlia on Capa havia fet fotografies. Un dia, a Milà feien una mostra de Capa i va resultar que

Gerda Taro i Robert Capa es fan una mirada còmplice, rient, enamorats. ARXIU FRED STEIN

només hi havia les fotografies espanyoles i hi vaig trobar la primera retrospectiva de fotografies dedicada a Gerda Taro. Em va fascinar.' I va ser gràcies a això que va decidir que Gerda Taro es mereixia, a banda de les biografies, un homenatge literari.

Per què ha estat així d'oblidada? Sobta que, amb el pas dels anys, s'hagi anat perdent aquesta figura, que en el seu moment va esdevenir una heroïna, un símbol de la resistència antifeixista a Europa. Janeczek prova de fer-ne una anàlisi: 'Per començar, moltes de les seves fotografies anaven signades amb el nom de Capa i, a més, a diferència d'ell, que va tenir un germà dedicat a ocupar-se del seu llegat, tota la família de Taro va morir durant la Xoà.' De fet, és curiós de veure com la llegenda de Capa com a fotògraf

de guerra ha transcendit tant que, a internet, hi ha moltes fotografies mal atribuïdes a ell. 'Moltíssimes imatges de fotògrafs espanyols s'han atribuït a Capa, i últimament també a Taro, com la de Marina Ginestà sobre l'Hotel Colón, que per internet la pots trobar signada per ella.'

Tot i això, un altre factor evident de l'oblit de la seva figura és el fet que era una dona. 'Ella, com tantes altres fotògrafes, com tantes altres artistes i, en definitiva, com tantes altres dones, ha quedat tapada, invisibilitzada', comenta Janeczek, que explica que el cas de Gerda Taro és gairebé paradigmàtic de la història de les dones en la seva època: 'Als anys trenta i abans de la Segona Guerra Mundial, a les ciutats industrialitzades n'hi ha moltes, de dones independents', do-

Un altre factor evident de l'oblit de la seva figura és el fet que era una dona

nes que busquen la llibertat. Que porten el cabell curt, estil garçon, i que treballen. Dones com la Gerda o la Ruth, que es fan a si mateixes. 'Però quan s'acaba la guerra, als anys cinquanta, es torna a l'ordre, s'obliga les dones a tornar a casa, és una regressió', explica, i 'fins que no han nascut noves generacions de dones que han volgut recuperar-les, aquestes dones fortes i independents dels anys trenta han quedat en l'oblit.'

Retrat de la guerra del 1936-1939

A la línia del front, fent fotografies, lluitant contra el feixisme amb les armes que tenien, les imatges. Aquesta va ser la motivació de Gerda Taro i Robert Capa per a anar a la guerra que havia començat el 1936 a l'estat espanyol i que per a aquests jo-

El cos de Gerda Taro després de ser atropellada. ARXIU

El poeta sintetitzava allò que va ser la vida i la mort de Gerda Taro: el símbol d'una època i d'una lluita

ves, tots de procedència jueva i relacionats amb les idees socialistes o anarquistes, era l'última oportunitat per a aturar el feixisme a Europa. Aquella guerra era el símbol, el símptoma, el preludi, de la guerra entre el feixisme i la llibertat als països europeus i també arreu del món. I amb l'ascens del nazisme i el fet que es van veure obligats a exiliar-se a París, per Taro i Capa 'anar a Espanya era lluitar per una cosa absolutament important, era qüestió de vida o mort, literalment', clarifica Janeczek, i afegeix: 'La causa espanyola era l'única amb la qual creien que podien fer tombar la història d'Europa i del món cap a una direcció semblant a les seves idees polítiques, als seus ideals; tenien la necessitat d'aturar una cosa que els posava a tots en perill.'

La mort de Gerda Taro: el símbol d'una època

Gerda Taro va morir el 26 de juliol de 1937 atropellada per un tanc a la batalla de Brunete. A només vint-i-sis anys. Fent allò que més li agradava: ser una dona lliure. Explica Janeczek que la seva mort, 'com la majoria de morts de guerra, va ser tràgica i estúpida'. I, com en molts aspectes de la seva vida, la mort va ser contradictòria: per una banda, va esdevenir el símbol de la lluita antifeixista i, per una altra, va significar la premonició del desastre que havia d'arribar.

Per a Capa, la mort de Gerda Taro va ser d'un atzar macabre: ell era a París, esperant-la a l'habitació de l'hotel amb una ampolla de xampany per a celebrar que

havia aconseguit un acord amb la prestigiosa revista Life perquè tots dos anessin a la Xina a cobrir la invasió japonesa. 'La seva mort en batalla, fent la seva feina, va ser un doble trauma per a Capa', explica Janeczek, 'i segurament va ser una mena de detonant que el va portar, anys després, a acabar de la mateixa manera.'

Li van fer funerals multitudinaris a diferents ciutats, com París, Madrid i València. Perquè Gerda Taro havia esdevingut un símbol de la lluita contra el feixisme a Europa. Perquè era gairebé el símbol de la república, de la llibertat. I la seva mort durant la batalla, tan jove, tan plena de llum, la va convertir en una heroïna per als moviments socialistes, anarquistes i comunistes. Les personalitats més il·lustres d'aquests partits van assistir al funeral, a París. Però, per altra banda, si ella havia encarnat la lluita contra el feixisme a Europa, la seva mort no podia sinó simbolitzar la derrota: 'Sembla una mena de premonició que les coses anirien sempre pitjor, a Espanya, però també a Europa, i durant molt de temps.'

D'ella, Rafael Alberti va escriure: 'Mereixeris ara, petita Gerda Taro i Robert Capa, un record visible en qualsevol camp de batalla d'aleshores o en el tronc de qualsevol pi de la serra, perquè sentís-sim onejar, tot i que invisible, aquella pobra bandera tricolor que combatia per la pau mentre era atacada pels de la guerra.' El poeta sintetitzava allò que va ser la vida i la mort de Gerda Taro: el símbol d'una època i d'una lluita. ■

El paper de la dona és un revulsiu per a mantenir les tradicions al segle XXI. DAVID OLIETE

Dones i cultura popular, una revolució a mig fer

Tradicions El paper de la dona és un revulsiu per a mantenir les tradicions al segle XXI, malgrat que encara hi ha festes que veten la presència femenina

ESTER ESTELA

Per increïble que sembli, entrats al segle XXI i al nostre país, encara hi ha moltes festes i tradicions en què les dones no poden participar i, si ho fan, no és de ple dret. En trobem un bon grapat d'exemples, en indrets i àmbits molt diversos de la cultura popular: els Diables de l'Arboç i els de Sant Quintí de Mediona són les dues úniques colles del Principat que no admeten dones; a les festes de Sant Joan a Ciutadella,

amb 700 anys d'història, cap dona no ha format mai part de la cavalcada; i el Misteri d'Elx, l'escenificació i la interpretació dels cants es fa com a l'edat mitjana, quan les dones tenien prohibit de participar en representacions escèniques.

També hi ha alguns casos que, amb un sistema normatiu enrevessat, posen esculls al fet que les dones tinguin un paper destacat en la festa. Per exemple, els Moros i Cristians d'Alcoi, que admeten dones a les filades però les releguen a un paper secundari. I quan aquestes dones malden per

Hi ha alguns casos que, amb un sistema normatiu enrevessat, posen esculls al fet que les dones tinguin un paper destacat en la festa

accedir a llocs de més categoria, com ara l'esquadra, es troben encara més entrebancs i incomprensió. És el cas d'Hermínia Blanquer, que va patir aquesta discriminació des de l'any 1998, quan va entrar a formar part de la filada dels Navarros. Finalment, l'any 2007, tipa de lluitar i del mal ambient, la va abandonar. Però no es va quedar de braços plegats: juntament amb altres alcoianes que havien patit una situació similar, va fundar l'associació Fonèvol, una entitat que treballa perquè les dones formin part de la festa de ple dret.

A la festa de Moros i Cristians d'Alcoi només hi participen homes. A. A.

Blanquer explica que, des dels anys setanta, les dones han fet tasques d'acompanyament dins la festa. Això vol dir que porten un vestit diferent, paguen una quota menor i a les desfilades surten al final de tot, fora de l'esquadra principal. 'El 1997 va entrar per primera vegada una dona en una filada. Jo ho vaig fer l'any següent i en aquell moment tot semblava indicar que, de mica en mica, la situació es normalitzaria. Però van sortir molts esculls', recorda. Cada filada té les seves normes i n'hi ha moltes que, de manera directa o indirecta, frenen l'accés i l'ascens de les dones.

Un dels esculls és l'accés a l'esquadra principal. Blanquer explica que no s'accepten esquadres mixtes i, per tant, han de ser formades només per homes o només

per dones. Això és una forma de discriminació, perquè si en una filada hi ha poques dones, és molt complicar d'omplir-ne tota una esquadra, que és formada, pel cap baix, per tretze membres. Per tant, una dona ha d'esperar dècades que li toqui. I també pot ser que, quan finalment li toqui, ja no hi hagi prou dones a la seva filada per a formar-la. El fet de no formar part de l'esquadra no significa únicament tenir una categoria inferior, sinó que impedeix de participar en determinats actes de la festa, com ara la diana o l'alardo.

'Aquest és un problema de fons a tots els pobles del País Valencià que fan festes de moros i cristians, però cada cas és diferent i ho han solucionat millor o pitjor. Però, definitivament, Alcoi és el lloc on la qüestió és més com-

Una altra cara del mateix problema és que les institucions protegeixen aquesta mena de mostres discriminatòries

plicada', explica Blanquer. I afegeix una dada: de les vint-i-vuit filades que hi ha Alcoi, encara n'hi ha deu que no admeten dones. Tot i això, és optimista i creu que des de l'any 2015 la situació ha millorat molt, 'perquè hi ha hagut molta gent que ha vist que la festa no anava d'acord amb els temps'.

Quan l'administració protegeix festes discriminatòries

Una altra cara del mateix problema és que les institucions protegeixen aquesta mena de mostres discriminatòries. 'Com pot ser que una festa que és discriminatòria sigui catalogada i preservada per l'administració?', es demana Amadeu Carbó, activista cultural especialitzat en cultura popular. Catalogant-les com a Festa d'Interès Nacional

El Ball de Cossiers de Montuïri, declarat Festa d'Interès Cultural pel Consell de Mallorca l'any passat. T.M.

o declarant-les Festa d'Interès Turístic, contribueixen a fossilitzar la discriminació. Aquest terme, el de 'fossilització', el fa servir l'antropòloga social Margaret Bullen, que recorda que 'si la festa que es preserva és masculista o desigual, es quedarà així per sempre i serà molt difícil canviar-la'.

És el cas de la festa de Sant Sebastià que es fa cada any al Pont de Suert, que va ser catalogada com a Festa d'Interès Nacional per la Generalitat de Catalunya l'any 2010. És gestionada per la confraria de Sant Sebastià, una entitat fundada al segle XVI i que només admet homes. De fet, els homes són els protagonistes indiscutibles de la festa, que consisteix en misses, processons i un seguit d'àpats rituals. Per normativa estatutària, el paper de les dones

es limita a cuinar i servir el menjar.

Un altre exemple encara més recent és el Ball de Cossiers de Montuïri, declarat Festa d'Interès Cultural pel Consell de Mallorca l'any passat. La comparsa la formen vuit homes: sis són els balladors anomenats cossiers, el setè representa el dimoni i el darrer fa el paper de dama. Durant la representació que es va fer l'agost passat, per Sant Bartomeu, diversos col·lectius de dones van reclamar que el grup canviés la reglamentació i es van veure samarretes amb el lema 'Montuïreres i montuïrers, cossieres i cossiers'. Aquests col·lectius al·leguen que en altres poblacions de Mallorca on es fa el ball de cossiers sí que s'ha permès la presència de dones en la dansa. Per tot plegat, Carbó

Tots set exemples tenen un punt en comú: les entitats organitzadores s'escuden en la preservació estricta de la tradició

conclou que 'l'administració ha de ser curosa en la catalogació de festes amb missatges i valors oposats'.

La preservació de la tradició, una excusa per a no evolucionar?

Evidentment, cada cas és singular i és complicat simplificar, però tots set exemples tenen un punt en comú: les entitats organitzadores s'escuden en la preservació estricta de la tradició. Per l'antropòloga social Margaret Bullen, aquest és l'argument

número u perquè les coses no canviïn. 'Els organitzadors sostenen que les coses sempre s'han fet així i que la tradició no es pot alterar perquè ells només en són uns mers transmissors. D'aquesta manera, la tradició, com que es remunta a un temps immemorial, és única i es converteix en sagrada', explica.

Però ella es mira les coses des d'una altra perspectiva i es decanta pel punt de vista del sociòleg i historiador Eric Hobsbawm, que defensa que tota tradició és inventada. 'I

Un cas molt reeixit és la incorporació de la dona al món casteller, que va començar l'any 1979. ALBERT SALAMÉ

com a invenció, és artificial i, per tant, es pot refer a cada moment. És més, aquestes festes tan sagrades segur que durant la seva llarga història s'han hagut de refer diverses vegades per continuar vives', conclou. Per tant, això que la tradició no es pot canviar és un mite que cal fer caure.

El món casteller i la festa dels Macips d'Arenys, dos casos reeixits de la relació entre les dones i la cultura popular

A partir de la seva experiència en l'estudi de diverses festes i el paper que hi fa la dona, Bullen conclou que 'les dones entren fàcilment i sense problemes a una activitat de caràcter tradicional quan, pel motiu que sigui, aquesta activitat deixa de ser interessant per als homes'. Per això, els casos en què sol

Això que la tradició no es pot canviar és un mite que cal fer caure

haver-hi més conflicte són, sovint, les mostres que tenen una antiguitat, un renom, una singularitat o un interès especial. Un cas molt recent és el dels Manaies de Girona, que fa poc més d'un mes van votar en assemblea un canvi en els estatuts per a permetre la presència de dones en el maniple. Donant una ullada a aquesta demostració de Setmana Santa tan abundant a les comarques gironines, es poden trobar molts altres indrets on els manaies, sense tant de renom, fa dècades que tenen dones entre les files i en càrrecs superiors.

Però hi ha molts més exemples. Un de molt reeixit és la incorporació de la dona al món casteller, que va començar l'any 1979 de la mà dels Minyons de Terrassa. Era una colla nova, formada sobretot per gent

jove, nascuda lluny de l'àrea tradicional dels castells i en una època de forts canvis socials i eclosió de la cultura popular, i tothom hi entrava en igualtat de condicions. De mica en mica i de manera desigual, tot el món casteller els va anar seguint, fins i tot les agrupacions històriques. Segons un estudi del Centre de Prospectiva i Anàlisi dels Castells (CEPAC), la temporada passada les dones representaven un 40% del món casteller: són 5.200 d'un total de 13.000 castellers. Ara bé, de les 98 colles, només disset tenien una dona al capdavant i un 61% de dones amb càrrec eren joves i sense fills.

Però la incorporació de la dona al món casteller no ha servit solament per a normalitzar el seu paper, sinó que ha aportat una innovació tècnica important: si una colla vol

n exemple on la combinació entre dones i joves va servir per a salvar una festa que anava de caiguda és la festa dels Macips d'Arenys de Mar.

fer castells de gamma extra, necessita dones. La seva condició física, més baixa i prima que la d'un home, ha contribuït a alleugerir el pes de les construccions i, per això, a les colles els resulta més fàcil de fer castells de 9 i 10. Per tant, l'època daurada que viu actualment el món casteller, en què cada vegada es fan construccions més grans i espectaculars, hauria estat molt complicada sense la presència de dones.

'La implicació de la dona en la cultura popular no tan sols fa més igualitàries les mostres sinó tothom qui les gaudeix', explica Bullen. I afegeix que, moltes vegades, l'entrada de dones en una festa la sacseja de dalt a baix i aprofiten per renovar-la: es canvia l'organització, es fa més democràtica i es comencen a fer relectures

de la tradició. Matisa que aquest fenomen no passa únicament amb les dones, sinó també amb l'entrada de gent jove. Un exemple on la combinació entre dones i joves va servir per a salvar una festa que anava de caiguda és la festa dels Macips d'Arenys de Mar.

'L'entrada de les dones va ser clau per a tenir una festa dels Macips d'Arenys de Mar reeixida', explica Roser Maresma. L'any 2005, un grup de joves del poble va fer pressió perquè les noies participessin activament en tots els moments de la festa. Els Macips és una festa votiva que es fa cada any en honor a Sant Roc i consisteix en diversos actes. La part més coneguda és el moment en què els macips, que vesteixen de blanc amb una faixa vermella, ruixen la gent del poble

'La implicació de la dona en la cultura popular no tan sols fa més igualitàries les mostres sinó tothom qui les gaudeix'

amb unes almorratxes plenes d'aigua perfumada. Les dones només hi podien participar fent el paper de captadores, però estava limitat perquè només n'hi havia una per a cada agrupació.

Finalment, la junta va acabar cedint i des d'aleshores la xifra de noies que fan de macipes no ha parat de créixer. 'Amb molt pocs anys, la xifra de dones sol·licitants es va disparar i actualment hi ha més del doble de macipes que de macips', explica Maresma, que respon que sí que creu que les dones han salvat la festa, perquè estava estancada i l'entrada de macipes va ser un revulsiu. Però també matisa que no va ser només per això, perquè el problema de fons era la renovació de la junta encarregada de l'organització de la festa i de relleu generacional. ■

La iconografia de la dona l'eslògan que juga amb les paraules, amb un toc humorístic, són trets característics del grafisme del moviment feminista. ACN

De Rosie the Riveter al Pussyhat: la història gràfica del feminisme

Art 'Lila: història gràfica d'una lluita' parla de l'evolució dels cartells, eslògans i formes artístiques del moviment feminista, de les sufragistes fins a les Women's March contra Trump

LAURA GÁLLEGO MARFÀ

‘**Q**uan ets una estrella et deixen fer el que sigui. Pots fer qualsevol cosa. Agafar-les pel cony. Qualsevol cosa.’ Donald Trump, president dels Estats Units d'Amèrica. 8 de novembre de 2016, l'artista Krista Suh demana a la seva professora de mitja si seria gaire difícil de fer un barret de llana amb orelles de gat. 21 de gener de 2017, uns cinc milions de persones surten al

carrer, moltes amb un barret rosa amb orelles de gat. La manifestació més multitudinària de la història dels Estats Units va ser una protesta feminista contra el president del país. I aquell 'grab them by the pussy' ('agafar-les pel cony') es va convertir en un símbol: el Pussyhat (joc de paraules de l'anglès *pussycat*, gatet, i *hat*, barret), un capell fúcsia amb orelles de gat que tothom es podia fer a casa seva.

Humor, lluita, col·lectivitat. Aquests són alguns dels trets característics del

No tracta pas del gran art sinó de l'art de carrer, de la imatgeria i la simbologia que es posen al servei de les reivindicacions, de la protesta

grafisme de la lluita feminista, i *Lila: història gràfica d'una lluita* (Comanegra), els explica. Toni Galmés, il·lustrador i historiador de l'art, i Maria Àngels Cabré, directora de l'Observatori Cultural de Gènere, han treballat a quatre mans per fer aquest assaig que deixa constància de la història del feminisme centrat en un aspecte molt concret: la imatge. No tracta pas del gran art sinó de l'art de carrer, de la imatgeria i la simbologia que es posen al servei de les reivindicacions, de la protesta.

Les Guerrilla Girls van ser un col·lectiu de dones artistes que actuaven amb una màscara de King Kong per denunciar el domini masculí i també per restar en l'anonimat, perquè signaven de manera col·lectiva i sense protagonismes. Un dels cartells més famosos que van fer va ser aquesta adaptació de 'La gran odalisca' d'Ingres, posant-hi la màscara de King Kong i afegint-hi la frase 'Les dones han d'estar despullades per ser al Museu Metropolità d'Art?'. Així feien una doble denúncia: la invisibilització de les dones artistes i també la cosificació de la dona en la història de l'art. © GUERRILLA GIRLS, 1989

El color lila s'associa, inevitablement, amb la lluita feminista. No se sap ben bé d'on sorgeix el símbol, però ja en la lluita abolicionista dels Estats Units hi havia estendards d'aquest color. 'Era un color molt associat a l'església, però a final del segle XIX va agafar una nova visió: en diuen un color igualitari perquè és el punt òptim entre el color càlid i el color fred', explica Galmés.

El cànon, l'artista i l'obra

Malgrat que el llibre no tracta de la història de l'art més acadèmic, és necessari de fer-ne una revisió amb perspectiva de gènere per veure que les dones han estat invisibilitzades també en aquest camp. 'La història de l'art, de la literatura, la història sencera, l'han explicada els guanyadors, que són els homes', comenta Maria Àngels Cabré. De fet, tant Cabré com Galmés reivindiquen que cal fer una

A banda el color lila, un dels símbols característics de les manifestacions feministes és el triangle, normalment fet amb les mans. Se sol atribuir, erròniament, a la forma d'una vagina. En realitat és una apropiació: en els camps d'extermini nazis, el triangle anava destinat als 'asocials', a 'aquells que impliquen una càrrega'. En aquest grup, hi havia les dones que representaven una amenaça per als valors nazis: les lesbianes, les prostitutes, les gitanes... Apropiant-se'n, ha esdevingut símbol de la lluita feminista. CEDIDA PER COMANEGRA

© ANÒNIM, 2016-2018

mirada crítica a la història de l'art, i ser conscients que una gran obra pot ser feta per un gran misogin. 'La pregunta és si l'època del #MeToo pot acceptar un art tan virtuós sense mirar què hi ha darrere d'aquest virtuosisme. No vol dir que haguem de cremar els picassos però sí que hem d'explicar què hi ha darrere', concreta Galmés.

La representació de les dones en la història de l'art ha estat bàsicament la representació del nu femení. Cossos perfectes per a ser admirats. Les Guerrilla Girls ja van posar èmfasi en la representació de les dones en l'art, i els moviments posteriors s'han reapropiat el cos, l'han reconquerit: 'El patriarcat es va apoderar del cos de la dona i ara la dona es reapropia el propi cos. S'entén el cos com

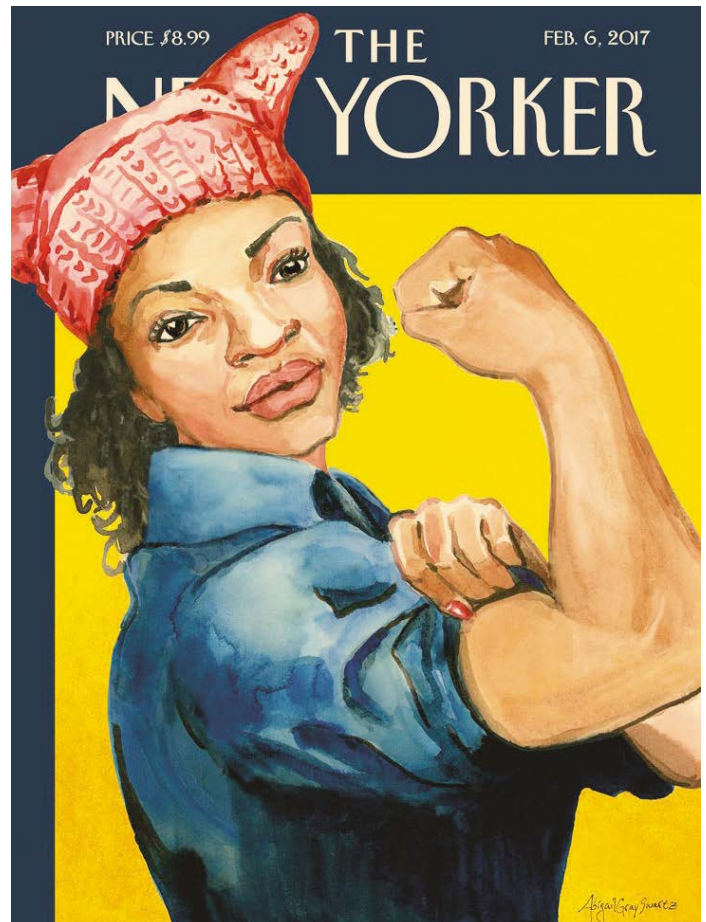
un territori de conquesta', explica Cabré. És per això que la menstruació, les representacions de vagines o una tècnica com el *bodypainting* agafen força en el moviment. 'Fins i tot els tatuatges, en el cos femení, són més reivindicatius, és com si diguessin "Aquí hi sóc jo"', rebla Cabré.

Un dels últims moviments que reivindiquen el cos femení és #FreeTheNipple ('Mugrons lliures'). En l'època d'internet, en què aparentment la censura ha desaparegut, les xarxes socials com Instagram censuren les fotografies en què apareixen mugrons de dona, no d'home. Contra aquesta censura i com a reivindicació de la llibertat d'expressió de propi cos ha aparegut aquesta etiqueta a les xarxes socials (imatge superior).

Les primaveres àrabs van ser un gran moviment emancipador. Hi van sorgir obres gràfiques que reivindicaven l'alliberament de la dona en aquells països. Una imatge que va esdevenir icònica va ser la d'una dona agredida sexualment i arrossegada per terra per la policia durant una protesta. Se li veien els sostenidors blaus a causa de l'embranchida. L'endemà va aparèixer aquest grafit per protestar contra l'agressió. © BAHIA SEHAB, 2012

Rosie the Riveter és un símbol tan icònic del poder de la dona que se n'han fet múltiples adaptacions: de raça, de classe... Però totes amb el mateix missatge d'apoderament femení. © JOHN HOWARD MILLER, 1942 / © ABIGAIL GRAY SWARTZ, 2017

Rosie the Riveter: desmuntar un símbol

Si pensem en una imatge que simbolitzi el poder de la dona, segurament ens ve al cap una dona amb un mocador de punts al cap, ensenyant el bíceps del braç dret, vestida amb una granota blava. A sobre el seu cap, una bafarada que diu 'We Can Do It!' ('Podem fer-ho!'). Aquesta dona, coneguda popularment per Rosie the Riveter ('Rosie la Rebladora'), ha esdevingut la icona més estesa del moviment feminista.

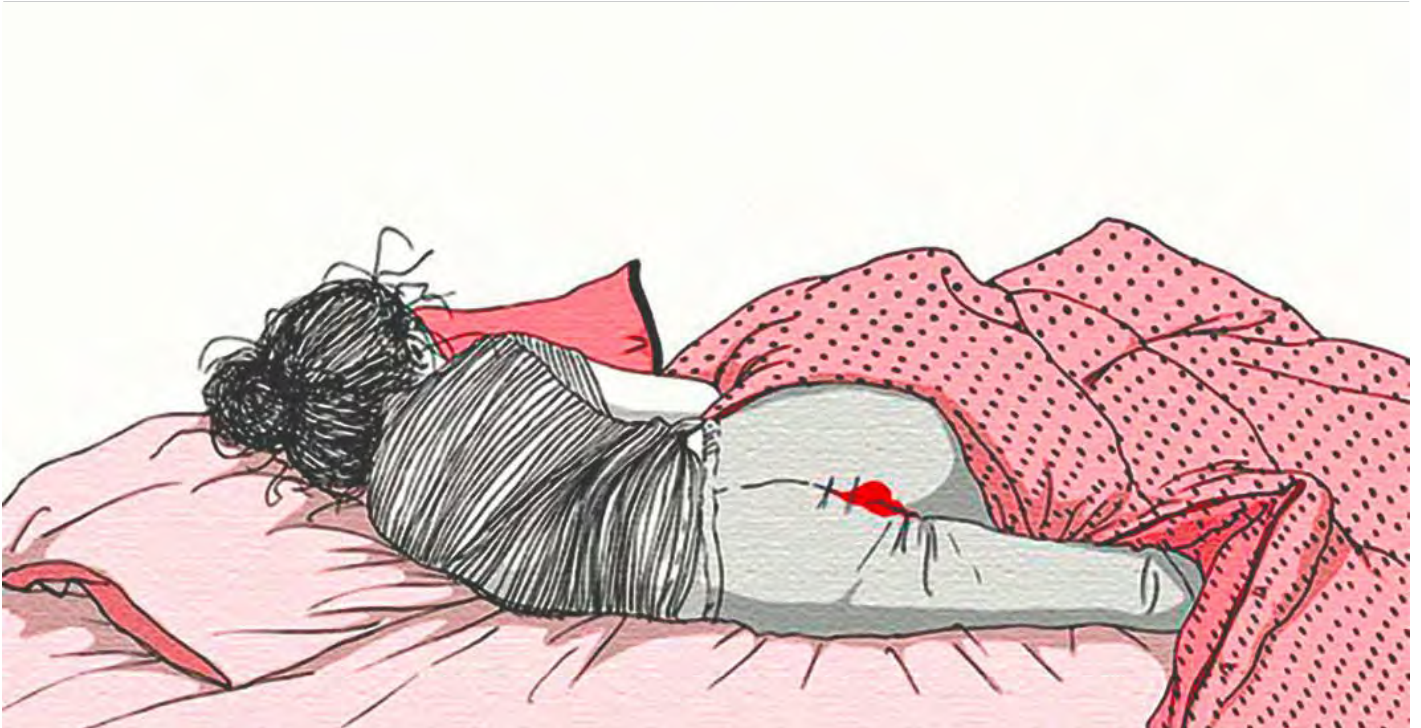
Però qui era, realment, la Rosie? Si s'ha de revisar la història de l'art, també cal revisar-ne els símbols. Durant la Segona Guerra Mundial hi va haver una campanya

molt forta per a incorporar les dones al mercat laboral, a les fàbriques, i un dels cartells que es van fer era aquest. 'Ara utilitzem la Rosie com a dona forta, però en aquella època era una mentida: no es volia que la dona fos així, només volien que salvés el país quan els marits eren a la guerra', explica Galmés. A més, puntualitza que la campanya forta de propaganda es va fer perquè les dones tornessin a casa després de l'armistici, servint-se de la Rosie per tornar-les a la llar.

Per què ha romàs immortal, la Rosie? 'Perquè iconogràficament és molt bo, ha tingut la capacitat de passar d'època i canviar de sentit', diu Cabré. Galmés ho delimita

Quan Rupri Kaur, poetessa índia que viu al Canadà, va penjar a les xarxes socials una fotografia en què apareixia d'esquena amb una taca de sang menstrual a l'entrecreix, Instagram va censurar-la per 'indecorosa'. Aquest fet va desferma una allau de crítiques a la xarxa social i va tornar a despertar les demandes del dret al propi cos i d'eliminar el tabú de la menstruació. Amb aquesta il·lustració, Lola Vendetta fa un homenatge a Kaur i a la reivindicació del cos.

© LOLA VENDETTA, 2017

més: 'Aquest cartell ressorgeix als anys vuitanta, quan al cinema hi tenim dones fortes, per exemple a *Terminator* o a *Alien*. Rosie té aquest punt lluitador i, a més, no perd la feminitat, que veiem al mocador del cap.'

Si la Rosie va ser un personatge anònim, més tard batejat amb el nom d'una cançó de l'època, a partir dels anys seixanta les dones més conegudes dels moviments feministes van esdevenir també símbols en elles mateixes. El cas més paradigmàtic va ser el d'Angela Davies, que unia les lluites feminista, socialista i antiracista (imatge de la pàgina anterior).

Combatiu, humorístic i col·lectiu

'Machete al machote' ('màtxet al masclot'), 'El patriar-

cado me da patriarcadas' ('el patriarcat em fa venir patriarcadas') o 'Traieu els vostres rosaris dels nostres ovaris' són alguns dels eslògans del moviment feminista. Hi ha dos trets que uneixen moltes d'aquestes proclames: l'humor i el to combatiu. Combatiu per la lluita i per trencar el cànon de dona feble, i humorístic perquè 'darrere l'humor hi ha grans veritats', afirma Galmés.

Les artistes que han col·laborat activament en la lluita feminista amb les seves obres, tot sovint han format part de col·lectius, sense signar les obres: les Guerrilla Girls, les Pussy Riots, les See Reed... No signen perquè 'defensen aquest esperit col·lectiu contra la idea de creador que sempre ha estat atribuïda al fal·locentrisme', diu Galmés.

Les artistes que han col·laborat activament en la lluita feminista amb les seves obres, tot sovint han format part de col·lectius

I Cabré afegeix: 'Ve de la idea que serem fortes juntes.'

La lluita feminista al món digital

Paula Bonet (que ha prologat el llibre), Lola Vendetta, Flavita Banan, Tres Voltes Rebel, María Hesse o La Volàtil són alguns dels noms d'il·lustradores que han fet d'Instagram i la xarxa la seva trinxera. 'A les xarxes es produeix la revolució gràfica: encara que no sigui al carrer tothom ho té present', comenta Cabré. 'És una lluita civil per mitjà de la imatge', afegeix Galmés, que rebla: 'Les il·lustradores són molt bones i encapçalen unes estètiques molt importants. Passaran a la història de l'art perquè són compromeses i tot el seu treball és accessible.'

‘Cap dona en l’oblit’ reivindica les preses, exiliades i represaliades

No esteu soles La campanya és impulsada per Dones per la República

REDACCIÓ

La campanya ‘Cap dona en l’oblit’ va néixer amb un objectiu clar: reivindicar el paper protagonista de les polítiques catalanes que avui són a la presó o a l’exili per haver fet possible el referèndum del Primer d’Octubre. Però, a mesura que s’ha intensificat la repressió, la plataforma s’ha anat ampliant. I ara ha esdevingut una crida a reconèixer el paper de totes les dones represaliades: batlleses, mestres, activistes...

‘Cap dona en l’oblit’ organitza concentracions el dia 23 de cada mes, per recordar que el 23 de març de 2018, aviat farà un any, van entrar a la presó Dolors Bassa i Carme Forcadell i es va exiliar la secretària general d’ERC, Marta Rovira. L’objectiu és posar el focus damunt les dones. Organitzant aquests actes volen que es parli d’elles, que tinguin veu i que es trenqui el silenci que les envolta.

Un silenci del qual Dolors Bassa i Carme Forcadell s’han exclamat moltes vegades. També ho va fer Meritxell Borràs. Totes denuncien que la major part de la informació s’ha centrat sempre en les presons d’homes i que s’han sentit oblidades. Bassa va explicar que els havia molestat que quan es parlava de les males condicions amb

què es trobaven els homes a Estremera o Soto del Real no es fes esment de les seves circumstàncies. Elles ho veuen clar: les dones viuen en unes condicions molt pitjors a les presons.

El projecte ha sofert diversos canvis d’ençà que va néixer. En un primer moment, les preses estaven a Madrid, de manera que els actes s’anaven fent a diverses poblacions del Principat. Quan van tornar a Catalunya tot va canviar. Les activistes es van organitzar en dos grups per fer actes constants al Mas d’Enric i al Puig de les Basses. Volien fer notar el caliu a Bassa i Forcadell. Ara que tornen a estar a Madrid organitzen actes cada dia 23.

El mes de febrer van fer un acte a Torroella de Montgrí dedicat a Dolors Bassa, quan havia complert 365 dies d’empresonat. La convocatòria següent serà el 23 de març al Born, on es farà un acte d’homenatge a Carme Forcadell. A l’abril hi haurà un acte de suport a Tamara Carrasco, que farà un any que és confinada a Viladecans.

Però cal destacar que la campanya impulsada per Dones per la República va més enllà dels actes del 23 de cada mes. Treballen perma-

La campanya impulsada per Dones per la República va més enllà dels actes del 23 de cada mes. ACN

mentment perquè les represaliades surtin als mitjans de comunicació i per evitar que caiguin dels cartells de la infinitat d’actes que es fan a tot el país. Volen que no restin invisibilitzades dins el masculí genèric de presos, exiliats o represaliats. De material creat expressament per a donar-los visibilitat, n’hi ha molt.

‘Des de la sororitat, tossudament alçades contra la repressió, trencarem el silenci tants cops com faci falta i no us oblidarem mai, fins que si-gueu lliures i a casa. La vostra llibertat és la de totes’, diu el manifest fet expressament per a aquest 8 de març. Les impulsores estan determinades a continuar treballant fins que es posi punt final a

Diccionari feminista: més de cent paraules imprescindibles

Feminismes Sororitat, heteropatriarcat, cisgènere, cosificació... tots els conceptes que cal saber per a entendre la lluita de les dones i tot allò que l'envolta

CLARA ARDÉVOL

Qui vulgui acostar-se al feminisme avui dia, bé per mitjà de les xarxes socials, bé per mitjà d'assajos, es trobarà amb una colla d'expressions i conceptes complexos. Molts són neologismes o termes encunyats per autores que han acabat fent-se un lloc en la teoria i l'activisme feministes. Alguns altres, en canvi, són paraules conegudes per tothom, però amb uns matisos que potser passen més desapercebuts. Alguns termes són polèmics i només els reivindiquen alguns sectors del feminisme, a la vegada que són refusats per uns altres. No obstant això, és difícil d'entendre els matisos i polèmiques del moviment sense saber tots els signi-

ficats d'aquestes paraules. Heus ací un intent d'aplegar i aclarir tots aquests conceptes relacionats amb la lluita pels drets de les dones i tot allò que l'envolta.

Abolicionisme: És la solució que el feminisme radical proposa per a eliminar la prostitució. Implica criminalitzar i perseguir la demanda de prostitució i el proxenetisme. També inclou mesures educatives per tal de deixar d'estigmatitzar les dones i estigmatitzar la demanda, a més d'ajuts econòmics i sortides laborals. Entén la prostitució com una institució d'arrel clarament patriarcal i considera que el sistema prostitucional (l'engranatge i els interessos econòmics que envolten la prostitució) no se sosté sense el comerç d'éssers humans amb finalitats

La 'sororitat' és la solidaritat entre dones. ENCUENTRO DE FEMINISTAS DIVERSAS

Sang de colors. CINTA TORT

d'exploració sexual. Cal diferenciar-lo del *prohibicionisme*, que parteix d'una visió moralista que persegueix, criminalitza i estigmatitza les dones; i del *regulacionisme*, que entén que la prostitució és una feina i, com a tal, ha de tenir el mateix estatus legal que la resta d'oficis. Dins d'aquest últim concepte s'engloben les activistes autoanomenades *pro-sexe* o *pro-drets*, que defensen els drets laborals en el món de la prostitució i la pornografia, però refusen alguns models regulacionistes. (Vegeu també *feminisme radical*.)

Agressió sexual: És un delictes que consisteix a atemptar amb violència i intimidació contra la llibertat sexual d'una persona. En termes legals, es diferencia de l'*abús sexual* pel fet que inclou violència i intimidació, però en cap dels dos delictes no hi ha consentiment per part de la víctima. Aquests

conceptes tenen relació amb les *violacions* (que inclouen penetració, sigui anal, bucal o vaginal, i en què tampoc existeix el consentiment). El feminisme reivindica que qualsevol relació en què no hi hagi consentiment sigui considerada una agressió, i no pas un abús.

Aliat feminista: Home que dóna suport al moviment feminista. De vegades es parla d'*aliats* i no d'*homes feministes* perquè es considera que el moviment feminista l'han d'encapçalar les dones, que són el subjecte oprimat. (Vegeu també *fals aliat*.)

Amor romàntic: És una manera d'entendre l'amor associada a una sèrie de mites transmesos per mitjà de relats literaris, films o cançons: ha de ser per sempre, exclusiu, ha de poder amb totes les dificultats i ha d'omplir tots els aspectes de la vida. Implica un elevat grau de dependència

afectiva i manca de llibertats i és considerat una de les causes de la perpetuació de la violència masclista. Aquesta definició d'amor romàntic no es refereix l'amor de parella en general ni a les mostres d'afecte, sinó que fa referència a l'imaginari social i cultural que normalitza i idealitza les relacions possessives, nocives i dependents.

Androcentrisme: Visió del món i de la cultura centrada en el punt de vista masculí.

Assetjament sexual: Intimidació o coerció de naturalesa sexual.

Avergonyiment físic (Body-shaming): Crítica de l'aspecte físic o la manera de mostrar el cos de les persones, especialment de les dones.

Biaix de gènere: És la inclinació amb prejudicis i falses atribucions vers una persona, segons si és home o dona.

Body-monitoring: Fenomen pel qual l'individu –en aquest cas, les dones– controla de manera constant i obsessiva com llueix el seu cos. En són exemples retocar-se de manera obsessiva i reiterada els cabells o estar molt pendent de la mirada dels altres.

Body policing: Fenomen pel qual esdevé normal que el cos de les dones sigui objecte de debat. S'explica per la creença inconscient que les dones han de preocupar-se de tenir un cos normatiu i satisfer la mirada masculina i que, per tant, tothom pot jutjar aquests cossos.

N'és un exemple retreure a una dona –davant seu o no– que no s'ha preocupat prou d'anar ben pentinada o maquillada.

Body positivity: Moviment que encoratja les persones a sentir-se orgullosos del seu cos i fugir dels complexos promoguts pel patriarcat, el racisme o la indústria de la moda. En aquesta línia, també apareix el concepte de *body neutrality*, que anima a no donar importància al cos i tenir-hi una relació neutra, sense necessitat de sentir orgull.

Castes sexual: Element d'estratificació que jerarquitzava la societat en funció del sexe de les persones. Es considera que el patriarcat és un sistema de castes sexuals –i no de classes sexuals– perquè és un sistema rígid i immòbil que marca per sempre els membres d'una casta i d'una altra, sense possibilitat de poder-ho canviar.

Coeducació: Acció educativa fonamentada en el reconeixement de les potencialitats i individualitats de tot l'alumnat, independentment del seu sexe, de manera que es fomenti la igualtat real d'oportunitats.

Conciliació-corresponsabilitat: Repartiment equilibrat de les tasques domèstiques perquè les dones es puguin desenvolupar amb igualtat en l'àmbit professional.

Confidence gap: Fenomen a través del qual les dones menystenen els seus talents i capacitats mentre que els homes magnifiquen els seus.

Consentiment sexual: Acord explícit per a participar en una activitat sexual. Els moviments feministes proposen de deixar de parlar de *relacions consentides* per parlar de *relacions acordades*, perquè la paraula *consentiment* implica que el subjecte no és qui decideix de fer l'acció, sinó que simplement l'accepta.

Cos normatiu o heteronormatiu: Aspecte físic que respon a l'ideal de bellesa imposat pel sistema patriarcal.

Cosificació sexual: Ús que es fa d'una dona en particular, del concepte de dona o de la seva imatge per a finalitats que es limiten al plaer estètic i sexual masculí, sense fer referència ni a la seva capacitat racional ni a la seva dignitat humana. Mitjançant aquest procés, se separen els atributs sexuals –sovint destacant-los per parts– i la bellesa física de la resta de la personalitat, i aquests atributs són reduïts a eines per al plaer masculí. D'aquesta idea sorgeix l'expressió *dona objecte* i també el concepte *auto-cosificació*, que és el fenomen pel qual són les dones les qui es cosifiquen a si mateixes, cosa que s'explica pels rols imposats socialment.

Cuéntalo: Moviment viral a l'estat espanyol que va seguir el model del *Me Too* per a denunciar casos d'agressió i assetjament sexual. Anava adreçat a les dones en general, no tan sols a les relacionades amb la indústria cinematogràfica. (Vegeu també *Mee Too*.)

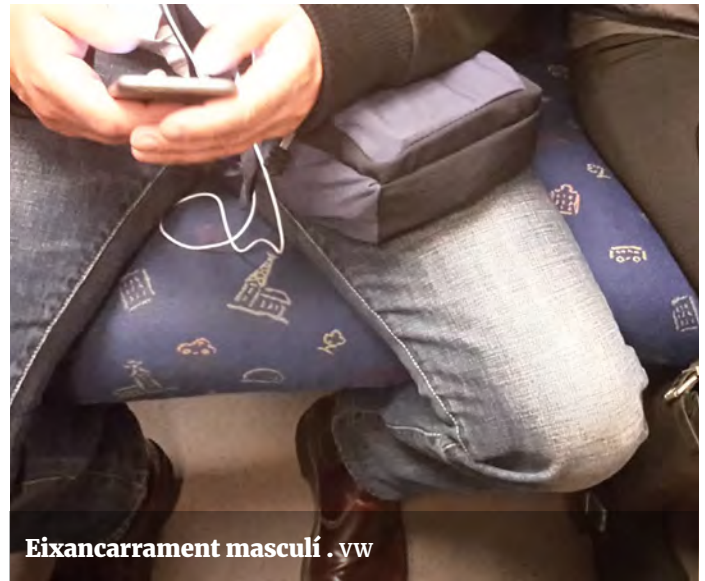
Culpar la víctima (Victim-blaming): Culpar les vícti-

mes de violència masclista (sigui sexual, física o psicològica) d'aquesta violència, en compte de culpar-ne l'agressor. Significa capgirar les responsabilitats: jutjar, de manera més o menys subtil, la conducta de la víctima i qüestionar si hauria pogut fer res per a evitar l'agressió o fins i tot si l'ha provocada. En alguns casos de violació, per exemple, es qüestiona si la dona havia d'haver anat vestida d'una altra manera o per què anava sola caminant pel carrer de nit.

Cultura de la violació: Construcció social que, per mitjà de diversos sistemes, descredita, responsabilitza o culpabilitza les víctimes d'una agressió sexual, alhora que representa el cos femení com un cos disponible per a ser agredit sexualment i banalitza i presenta com a romàntica i estètica la violència sexual cap a les dones. Culpar la víctima (*victimblaming*) forma part de la cultura de la violació.

Doble jornada: Expressió emprada per fer evident el temps que moltes dones es troben obligades a dedicar a la suma de les feines domèstiques i les laborals.

Dones prostituïdes (o dones en situació de prostitució): Expressió que utilitzen les feministes partidàries d'abolir la prostitució per a referir-se a allò que s'entén comunament per *prostitutes*. L'expressió parteix de la base que aquestes dones són víctimes del sistema prostitucional i que paraules com *prostituta* o *treballadora sexual* no desta-

Eixancarrament masculí . vv

quen aquesta condició. (Vegeu també *treball sexual*.)

Economia feminista: Estudi crític de les ciències econòmiques, amb l'intent de superar els biaixos androcèntrics. Es focalitza en els aspectes d'importància particular per a les dones, com la feina domèstica.

Eixancarrament masculí (Manspreading): Acció (duta a terme per part dels homes) de seure en un banc o seient amb les cames obertes de manera que ocupi l'espai de més d'una persona. Mostra la tendència a engrandir l'espai masculí i minvar el femení.

Escletxa de gènere: Conjunt de desigualtats entre homes i dones en un àmbit concret, quant a nivell de participació, accés a oportunitats, drets, poder, influència, remuneració, beneficis, control i ús dels recursos.

Escletxa orgàsmica o escletxa de l'orgasme: Diferència entre el nombre d'orgasmes que homes i dones tenen en

les relacions heterosexuales. Des d'una perspectiva feminista, és important de tenir en compte aquesta escletxa per a lluitar contra el fal·locentrisme. (Vegeu també *fal·locentrisme*.)

Escletxa salarial: Diferència mitjana entre els sous dels homes i de les dones.

Espais no mixtos: Espais reservats exclusivament a dones o exclusivament a homes. Alguns col·lectius feministes són no mixtos (i, per tant, només són format per dones) i també la primera línia de moltes manifestacions feministes.

Fal·locentrisme: Actitud basada en la idea que és el penis i, per tant, l'home, el centre de les relacions sexuals. Relacionat amb aquest concepte, també es parla de *coitocentrisme*, que és la tendència a pensar que les relacions sexuals han de passar, necessàriament, pel coit.

Fals aliat: Home que es considera feminista o aliat femi-

nista, però que no es comporta com a tal.

Femellisme: Terme pejoratiu per a referir-se a aquella actitud que, suposadament i des del punt de vista de qui el fa servir, pretén la superioritat de la dona sobre l'home.

Femení genèric: En gramàtica, l'ús del femení com a gènere no marcat. Paraules com *totes* s'hi fan servir per a parlar de *totes* i *tots*, per exemple.

Feminazi: Terme pejoratiu per a referir-se a les feministes i negar els objectius del feminisme.

Femicidi: Assassinat d'una dona pel fet de ser-ho. És la màxima expressió de la violència masclista.

Feminisme: Moviment polític i social que denuncia la submissió tradicional de les dones als homes i promou l'alliberament i l'*apoderament* (augment de la fortalesa i confiança) de les dones per a trencar aquesta opressió. Té per conseqüència l'equiparació de drets entre tots dos sexes. Principals corrents:

Anarcofeminisme: Corrent del feminisme que veu en la dominació dels homes sobre les dones una de les primeres manifestacions jeràrquiques en les societats. El combat contra el patriarcat hi va de bracet amb la lluita de classes i contra l'estat.

Feminisme liberal: Corrent individualista del feminisme que se centra en la capacitat de les dones d'aconseguir la igualtat mitjançant les decisions i accions pròpies.

No relaciona l'opressió per raó de gènere amb altres formes d'opressió.

Feminisme negre: Corrent del feminisme que es va fer popular durant els seixanta com a resposta crítica al *feminisme blanc*. Considera que el masclisme, la lluita de classes i el racisme van estrictament units.

Feminisme postcolonial o descolonial: Corrent del feminisme que proposa d'abandonar l'etnocentrisme del feminisme tradicional i incorporar-hi perspectives com l'ètnia o la cultura.

Feminisme radical: Corrent del feminisme sorgit a partir de final dels seixanta vinculat amb idees marxistes. El terme no fa referència a cap grau d'exacerbació o intransigència, sinó que al·ludeix a l'*arrel* per indicar que el sistema patriarcal és l'origen de la desigualtat i que solament es pot combatre atacant aquesta arrel. Les principals reivindicacions del feminisme radical són l'abolició de la prostitució, la pornografia i el gènere, identificat com la principal eina d'opressió del patriarcat. També defensa la prohibició dels ventres de lloguer. (Vegeu també *ventres de lloguer*.)

Feminisme socialista: Corrent del feminisme que explica la subordinació de la dona pel model capitalista i considera que és doblement discriminada, també per raó de classe. Entronca amb el feminisme radical i el *feminisme marxista*, que defensa la implantació del socialisme com a via d'alliberament femení.

Transfeminisme: Corrent que amplia els subjectes del feminisme a persones que

Femicidi: Assassinat d'una dona pel fet de ser-ho. És la màxima expressió de la violència masclista o de gènere.

també són considerades oprimides pel patriarcat, com les persones transsexuals. Entronca amb la teoria *Queer*. (Vegeu també *Teoria 'Queer'*.)

Hi ha també uns altres moviments, corrents i distincions del feminisme:

Ciberfeminisme: Activisme feminista a la xarxa o feminisme aplicat a les TIC, que, segons aquest corrent del feminisme, pot trencar les barreres del gènere.

Ecofeminisme: Moviment que relaciona feminisme i ecologia. Es fonamenta en el principi de respecte a la natura com a base per a lluitar contra el patriarcat i l'industrialisme.

Feminisme de la igualtat: Corrent del feminisme originat durant la Il·lustració i consolidat amb el sufragisme que reivindica la igualtat entre homes i dones. Es contraposa al *feminisme de la diferència*, que defensa que la dona és diferent de l'home i és crític amb el feminisme de la igualtat, perquè considera que pot dur al risc de reproduir el rol opressor masculí.

Feminisme islàmic: Moviment que reivindica el paper de les dones a l'islam. Demana la reinterpretació dels texts sagrats i condemna les imposicions del feminisme occidental.

Feminisme postestructuralista o postfeminisme: Moviment sorgit a final del segle XX que fa una revisió crítica del feminisme anterior.

Feminisme separatista: Corrent del feminisme que defensa la segregació sexual; és a dir, la separació entre homes i dones en diferents espais de la societat per a apoderar les dones sense la interferència dels homes.

Lesbianisme polític: Corrent del feminisme que recull la teoria que l'orientació sexual s'escull i defensa l'homosexualitat femenina com a alternativa a l'heterosexualitat. Inclou el *feminisme lèsbic*, *feminisme lesbià* o *separatisme lèsbic*, que és el corrent crític amb el feminisme dels anys seixanta i setanta i el moviment gai de principi dels setanta que partia de la desnaturalització de l'heterosexualitat.

Feminisme espontani: Actitud que consisteix a qüestionar i desconstruir els rols associats al sexe femení per part d'algunes dones sense tenir coneixement previ del moviment feminista.

Feminitat: Conjunt de característiques atribuïdes tradicionalment a la dona, com ara la delicadesa, la discreció, la debilitat, la irracionalitat...

Feminitat obligatòria: Conjunt de mandats que assenyalen com han de ser i comportar-se les dones des d'una perspectiva patriarcal. En són exemples la imposició de la depilació o el fet de pesar poc.

Feminització de la pobresa: Conjunt de fenòmens que, dins la pobresa, afecten més sovint les dones. És també el procés que eixampla l'esclerxa de pobresa entre sexes. S'inclouen més fenòmens, com ara l'*esclerxa salarial*, el *sostre de vidre* i el *terra enganxós*.

Furt d'idees (Bropropriating): Situació en què un home s'apropia la idea d'una dona (generalment a la feina) i se n'emporta el mèrit.

Gènere: Construcció social de la masculinitat i la feminitat. Inclou les característiques, actituds i rols que una societat atorga a una persona segons el seu sexe, que és el conjunt de trets biològics, fisiològics i orgànics que divideix els individus en femelles i mascles, als quals s'assigna un valor superior. Així doncs, el gènere és cultural i s'atorga d'acord amb el sexe, que és biològic. Conceptes relacionats:

Binarisme de gènere:

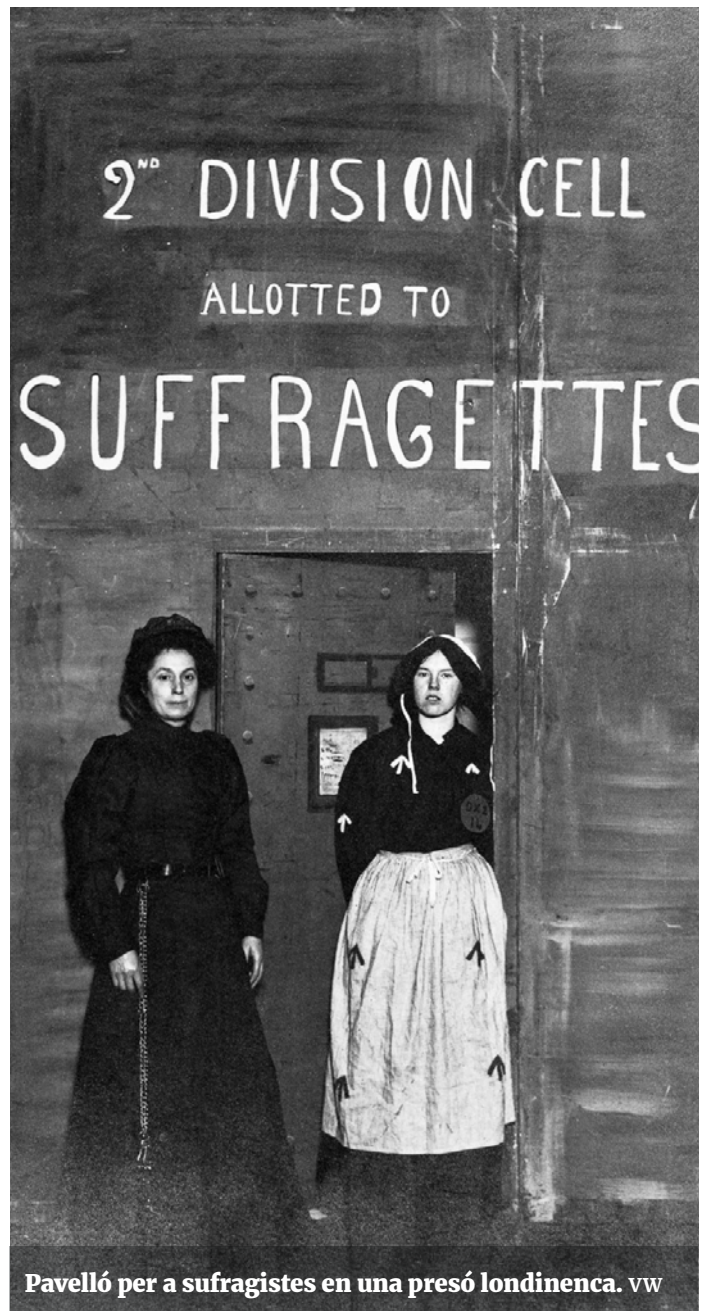
Classificació de sexe i gènere en dues formes diferents, oposades i excloents: el masculí i el femení.

Disfòria de gènere: Sentiment molt ampli de disgust amb el gènere atribuït a una persona quan neix, segons el seu sexe. Va més enllà i és més agut que no pas el malestar amb els rols de gènere que qualsevol persona pot sentir.

Identitat de gènere: Segons alguns corrents del feminisme, com el transfeminisme, identificació d'una persona amb el gènere masculí o femení (o cap dels dos), que pot diferir del sexe biològic. És el procés d'integració i interiorització de les característiques que s'atorguen a la feminitat o a la masculinitat (o a cap de les dues). No s'ha de confondre amb l'*orientació sexual*, que és el patró d'atracció sexual, eròtica, emocional o amorosa cap a un sexe determinat, ambdós sexes (o cap, en cas que s'entengui l'*asexualitat* com una orientació sexual).

Corrents del feminisme com el feminisme radical refusen el concepte d'*identitat de gènere* perquè consideren que el gènere és una eina d'opressió que s'imposa, no pas quelcom que es pugui triar ni canviar ni amb què l'individu es pugui identificar. Dins el *transactivisme*, de la identitat de gènere se'n deriven un seguit de conceptes que també són controvertits, segons el corrent del feminisme. Són els següents:

—**Cisexisme:** Creença en la superioritat de les persones cissexuals i cisgènere per sobre de les transsexuals o transgènere.

Pavelló per a sufragistes en una presó londinenca. vv

—**Cissexual o cisgènere:** Persona que no experimenta un sentiment gaire intens de disgust amb el gènere atribuït en néixer.

—**Cisnormativitat:** Conjunt de normes que sostenen la creença que les persones es divideixen de manera natural en dos gèneres diferents i excloents: home i dona. Es parla de *cisheteronormativitat* si s'hi afegeix l'exclusió a qualsevol orientació sexual

que no sigui l'heterosexualitat; i de *cishomonormativitat* si s'exclou qualsevol orientació sexual que no sigui l'heterosexualitat o l'homosexualitat.

—**Gènere fluid:** Concepte per a definir les persones que diuen identificar-se amb més d'un gènere. Normalment parlen d'una transició entre el masculí i el femení o de neutralitat.

—**Transfòbia:** Odi, aversió i discriminació a les per-

sones transsexuals o transgènere.

—**Transgènere:** Persona que s'identifica amb un gènere que és diferent de l'assignat quan neix, d'acord amb el seu sexe. A diferència dels *transsexuals*, malgrat no combregar amb els rols assignats al seu gènere, poden no pretendre canviar-se l'anatomia perquè consideren que no cal ser cent per cent home o dona, ni biològicament ni socialment.

—**Transgenerisme:** El fet de ser transgènere (*transgeneritat*) o, segons alguns corrents del feminisme com el feminisme radical, la ideologia que entén el gènere com una identitat, i no com una construcció social que causa l'opressió cap a les dones.

—**Transmisogínia:** Aversió o odi a les persones transsexuals que s'identifiquen com a dones.

Ginòpia: Omissió del punt de vista de la dona en casos de violència masclista.

Grassofòbia: Acció de discriminar, menystenir o tractar amb paternalisme les persones amb sobrepès, especialment les dones.

Heteronormativitat: Principi que implica l'alienació del sexe biològic, l'orientació sexual, la identitat de gènere i els rols de gènere. És a dir, des d'una perspectiva heteronormativa, una persona que ha nascut amb genitals femenins ha de sentir-se atreta només per homes, identificar-se amb el gènere femení i reproduir els rols i actituds associats a aquest gènere.

Heteropatriarcat: Sistema sociopolític que justifica i promou la superioritat de l'home i l'heterosexualitat vers la dona i la resta d'orientacions sexuals. A les formes d'opressió del sistema patriarcal, hi afegeix les que emanen de la supremacia de l'heterosexualitat. Aquest concepte es relaciona amb l'*heterosexualitat obligatòria* i l'*heterosexisme*, que exclouen i menyspreen qualsevol orientació sexual que no sigui l'heterosexualitat. També es parla de *cisheteropatriarcat* o *cisheterosexisme*, per a denunciar també la discriminació cap a les persones transsexuals o transgènere. Alguns corrents del feminisme refusen el terme *heteropatriarcat* i els conceptes que se'n deriven perquè consideren que, ampliant el subjecte polític del feminisme, despolitza el moviment.

Igualtat de gènere o sexe: Qualitat que implica que homes i dones han de tenir els mateixos drets i beneficis i ser tractats amb el mateix respecte. Aquesta no-discriminació és una obligació de dret internacional.

Indefensió apresada: Fenomen psicològic pel qual la persona mostra una actitud passiva i submissa en cas d'agressions o abusos i se sent incapaç de reaccionar. Des d'una perspectiva feminista, aquest concepte va més enllà d'un fenomen psicològic i té unes causes socials derivades de la manera com són socialitzades les dones, amb la imposició d'atributs com la debilitat, la submissió o el sacrifici. En molts casos de violència

Misàndria: Aversió o odi al sexe masculí.

Misogínia: Aversió o odi al sexe femení.

masclista, les víctimes experimenten aquest fenomen, normalment quan la violència ja ha anat minant la persona gradualment.

Interseccionalitat: Estudi de les identitats socials i els respectius sistemes d'opressió (com el masclisme o el racisme) que parteix de la base que no actuen de manera independent, sinó que són formes d'exclusió interrelacionades provinents d'un mateix sistema.

Intersexualitat: Ventall de condicions associades a un desenvolupament atípic de les característiques físiques sexuals. Les persones intersexuals poden néixer amb cromosomes, genitals i gònades que no encaixen amb la típica presentació masculina o femenina.

Lesbofòbia: Discriminació homòfoba i masclista contra les dones homosexuals. Es considera que són doblement discriminades, per dones i per lesbianes. Conceptes com

l'esborrament lèsbic –que fa referència a la invisibilització de la història i problemes de les lesbianes– així ho subratllen.

Llenguatge inclusiu: Alternativa a l'anomenat llenguatge sexista que inclou l'ús del femení genèric o el desdoblament (*els professors i professores*, per exemple), entre més propostes.

Llenguatge sexista: Expressió amb què es pretén posar de manifest que el llenguatge tradicional és sexista i que l'ús del masculí genèric és una mostra més de l'opressió cap a les dones. El feminisme considera també que són masclistes alguns elements lèxics, com ara els *duals aparents*, que adquireixen significats diferents si es troben en masculí o femení i que menyspreen les dones (exemple, *home públic* – *dona pública*).

Llum de gas: Terme amb què es designa l'abús subtil i manipulador mitjançant el qual s'erosiona l'autoestima i la

confiança d'una dona fins al punt d'anul·lar-ne la personalitat. Es considera una de les conductes més comunes entre els maltractadors.

Manterruption: Expressió que defineix les interrupcions innecessàries per part d'un home a una dona enmig d'una explicació o discurs.

Masclisme: Actitud basada en l'atribució de superioritat a l'home sobre la dona.

Masculinitat: Conjunt de característiques atribuïdes tradicionalment a l'home, com ara la força, el lideratge, la intel·ligència, la racionalitat...

Masculinitat/feminitat desconstruïda: Actituds o característiques d'un home o una dona que són producte del qüestionament o rebuig de les actituds o característiques socialment assignades al seu sexe.

Matriarcat: Forma d'organització que dona la màxima autoritat social i política a la mare i en què la dona predomina en les posicions de poder.

Me Too: Moviment viral per a denunciar l'agressió i l'assetjament sexual que han rebut les dones, desfermat arran de les acusacions d'abusos sexuals contra el productor de cinema Harvey Weinstein.

Micromasclisme: Masclisme quotidià i normalitzat. A diferència d'unes altres formes de violència masclista que poden ser socialment condemnades i denunciades, aquestes pràctiques, més

subtils, són legitimades per l'entorn social. Es considera micromasclisme, per exemple, l'*assetjament de carrer*; és a dir, els comentaris que alguns homes fan a les dones pel carrer (jutjant-ne l'aspecte físic).

Misàndria: Aversió o odi al sexe masculí. Com *femellisme* o *feminazi*, aquest concepte s'utilitza per a desacreditar el feminisme.

Misogínia: Aversió o odi al sexe femení. D'aquest concepte se'n deriva la *misogínia interioritzada*, que és un tipus de misogínia que no es manifesta directament i apareix com un pensament automàtic que jutja les conductes de les dones o menysté tot allò que s'associa a la feminitat.

Model neerlandès: Model regulacionista de la prostitució implantat als Països Baixos fa gairebé dues dècades que acostuma a servir d'exemple per a entendre el regulacionisme.

Model suec: Model abolicionista de la prostitució implantat de manera pionera a Suècia fa dues dècades que acostuma a servir d'exemple per a entendre l'abolicionisme.

Noves masculinitats: Models de masculinitat alternatius a la coneguda com a *masculinitat hegemònica* o *masculinitat tòxica*; és a dir, associada a atributs com ara la dominació o la violència. Un exemple de nova masculinitat seria aquella que no s'avergonyeix de fer públics els sentiments de tristesa o la debilitat, per exemple.

Putofòbia: Aversió, discriminació, menysteniment o odi a les prostitutes

Onades feministes: Són les diferents etapes que ha viscut el moviment des del seu naixement. No existeix un consens total sobre la divisió d'aquestes etapes. Mentre que algunes postures defensen que la primera onada feminista s'ha de situar en l'època de la Il·lustració, altres creuen que és més adequat situar-la a finals del segle XIX. Sí que hi ha consens, però, que és a partir del segle XVIII que la lluita pels drets de les dones comença a prendre forma.

Protofeminisme o primera onada: Moviment feminista del segle XVIII, que neix arran de la Revolució Francesa i la Il·lustració. Les pensadores d'aquesta etapa van començar a qüestionar els privilegis masculins i a destacar que no es justificaven per una qüestió biològica. També van denunciar el fet que la Revolució Francesa no inclogués les dones en les seves reclamacions d'igualtat, llibertat i fraternitat. En definitiva, demanaven els mateixos drets de ciutadania que els homes: dret a l'educació, al sufragi, drets matrimonials i en vers als fills...

Primera o segona onada: Moviment feminista del segle XIX i començament del XX. Es va originar als països an-

glosaxons al voltant de dues reivindicacions principals. La primera es referia als drets polítics, lligats amb el sufragisme o moviment pel sufragi femení i al dret de les dones de participar en la vida política. La segona reivindicació era el dret de les dones de decidir sobre si tenir fills o no i quan i com fer-ho.

Segona o tercera onada: Moviment feminista de mitjan segle XX, originat als Estats Units. Reivindicava l'alliberament de les dones del seu paper tradicional lligat a la maternitat i a les tasques domèstiques. En aquesta línia, reclamava igualtat salarial, llibertat sexual, dret d'avortament, dret de divorci i protecció de la maternitat i denunciava la doble jornada femenina i la violència contra les dones.

Tercera o quarta onada: Moviment feminista contemporani. Neix als anys noranta i arriba fins a l'actualitat. És un corrent amb una gran diversitat de pensament, que també inclou reivindicacions del moviment LGTBI en alguns corrents.

Paritat: Participació equilibrada de dones i homes en les posicions de poder polític, econòmic i social.

Patriarcat: Concepte antropològic que descriu una organització social i cultural, en què les relacions són estructurades pel domini de l'home sobre la dona. És un sistema que promou una desigualtat estructural basada no tan sols en la diferència entre homes i dones, sinó en la inferioritat de les dones respecte dels homes en tots els àmbits de la societat. Autores com Alicia Puleo o Ana de Miguel distingeixen entre *patriarcat dur o de coacció* –present en aquelles societats on les lleis marquen què poden fer les dones i fins i tot inclouen prohibicions i violència en la legislació– i *patriarcat tou o de consentiment* –present en les societats occidentals contemporànies, on la llei reconeix la igualtat entre homes i dones però el masclisme continua molt present en tots els àmbits.

Pedanteria masculina (Mansplaining): Acció i efecte d'explicar a una dona alguna cosa que probablement ella ja sap –i fins i tot millor– per part d'un home. Són conductes orals paternalistes i condescendents.

Perspectiva de gènere o perspectiva feminista: Anàlisi de qualsevol àmbit o activitat a partir de la discriminació per raó de sexe amb l'objectiu de reflexionar-hi per trobar línies d'acció que permetin de resoldre les desigualtats. Aplicar perspectiva de gènere o feminista a la política, per exemple, seria analitzar quin paper hi fan les dones i quantes n'hi ha.

Postpornografia: Moviment de videoart contrari a la pornografia convencional. Es

caracteritza per la introducció de cossos no normatius i pràctiques diferents de les del pornoprevalent, que contradiuen l'existència d'un gènere binari.

Pressió estètica: Pressió social per a tenir un cos heteronormatiu que s'expressa per mitjà de la publicitat, la indústria de la moda, el cinema, etc. Igual que la cosificació, la grassofòbia i més fenòmens, es considera que afecta més les dones que no els homes.

Prostituent o prostituïdor: Concepte utilitzat per l'abolicionisme per a referir-se al que normalment s'entén com a clients o consumidors de prostitució i proxenetes.

Putofòbia: Aversió, discriminació, menysteniment o odi a les prostitutes. De vegades es fa servir aquest terme pejorativament, per etiquetar les feministes que defensen d'abolir la prostitució.

Quotes: Sistema de discriminació positiva amb l'objectiu de forçar que les dones participin en les posicions de poder polític, econòmic i social perquè siguin paritàries.

Rentada violeta (Purplewashing): Conjunt d'estratègies polítiques i de màrqueting que apelen a un suposat compromís amb la igualtat entre homes i dones. També es fa servir quan es defensen mesures o polítiques xenòfobes amb l'excusa que són necessàries per a l'alliberament de les dones.

Rols o estereotips de gènere: Creences que s'han construït

Un cartell de la manifestació contra la violència masclista. ALBERT SALAMÉ

i transmès culturalment en el curs del temps i que reparen atributs diferents per a homes i dones, de manera que limiten les respectives expectatives de vida i possibilitats de desenvolupament personal.

Sexisme: Actitud de defensa la divisió de la societat per raó de la diferència dels sexes i, en conseqüència, justifica el manteniment d'unes normes de comportament que emanen d'aquesta divisió. Considera que homes i dones tenen un seguit de característiques que els diferencien i que, per tant, també han de tenir una conducta diferent.

Síndrome d'alienació parental: Trastorn que, segons la teoria del psiquiatre infantil Richard Gardner, sofreixen alguns infants que suposadament han estat manipulats psicològicament per a sentir por o hostilitat envers un progenitor per part de l'altre, generalment en el context d'un divorci o de les disputes per la custòdia dels fills. És

un concepte que manca de consens científic i no és reconegut com a trastorn per l'Organització Mundial de la Salut. El feminisme considera que la utilització d'aquest suposat trastorn respon a una estratègia per a desacreditar les dones en molts casos de violència masclista i maltractament a menors.

Slut-shaming: Acció de culpabilitzar una dona fent al·lusió als seus comportaments o desigs sexuals. Parteix de la creença que les dones són sexualment passives i, per tant, que mostrin el seu desig és quelcom que se'ls ha de retreure, que els resta *respectabilitat*. N'és un exemple el fet de jutjar les dones per la seva activitat sexual o pel fet d'anar vestides d'una manera que, suposadament, cerca l'atracció dels homes.

Socialització de gènere: Procés gradual a través del qual s'imposen els rols de gènere segons el sexe amb què s'ha nascut.

Sororitat: Solidaritat, respecte i suport mutu entre dones per a establir relacions positives i una aliança existencial i política que contribueixi a l'eliminació social del masclisme i a l'apoderament individual i col·lectiu de les dones.

Sostre de diamant: Impediment per a valorar les dones amb criteris estrictament professionals.

Sostre de vidre: Barrera invisible que representa les limitacions amb què es troben les dones per a ascendir, en la seva carrera professional, fins als càrrecs de més responsabilitat pel fet de ser dones.

Sufragisme: Moviment reformista social, econòmic i polític sorgit el segle XIX que promovia l'extensió del sufragi (dret de vot) a les dones.

SWERF: Sigles en anglès de Sex Worker Exclusionary Radical Feminism per a referir-se, de manera pejorativa,

a les feministes que volen abolir la prostitució i la pornografia.

TERF: Sigles en anglès de Feminisme Transexclusivista i Transfòbic per a referir-se, de manera pejorativa, a les feministes que creuen que només es poden considerar dones aquelles persones que han nascut amb genitals femenins.

Terra enganxós: Obstacle per al desenvolupament professional femení que impliquen les tasques de cures i la vida familiar, tradicionalment associades a les dones.

Test de Bechdel: Conjunt de normes per a avaluar el masclisme en els productes de ficció. S'aplica seguint els paràmetres següents: l'aparició, pel cap baix, de dos personatges femenins i el fet que aquests dos personatges interactuïn en algun moment sobre alguna qüestió que no tingui a veure amb els homes. Una variant del test exigeix que, a més, les dues

Violència de gènere o masclista: Violència física, psicològica, sexual, econòmica o simbòlica que s'exerceix contra les dones i que té com a resultat el dany o patiment físic, sexual o psicològic

Violència obstètrica: Tipus de violència contra les dones en què els professionals de la salut dominen el cos i els processos reproductius de les dones

dones siguin personatges amb nom.

Teoria Queer: Teoria sobre el gènere segons la qual l'orientació sexual i la identitat sexual o de gènere són resultat d'una construcció social, no biològica. Refusa la classificació de les persones en etiquetes com *home*, *dona* o *homosexual*. Algunes persones es consideren *queer* i, per tant, no s'identifiquen amb cap gènere. Corrents del feminisme, com el feminisme radical, refusen aquesta teoria perquè consideren que negar aquesta classificació és negar el gènere com a eina d'opressió.

Treball sexual: Concepte que utilitza l'activisme autoanomenat pro-sexe o pro-drets per a reivindicar la prostitució i la pornografia com a feines. L'abolicionisme refusa aquest concepte perquè considera que emblaqueix la violència inherent al sistema prostitucional.

Treballadora rosa (Pink collar worker): Treballadora d'un àmbit tradicionalment associat a les dones, com ara mainaderes, infermeres, professores o secretàries.

Ventres de lloguer: Pràctica mitjançant la qual una dona accepta, en canvi de diners, quedar-se embarassada, gestar i parir per a una altra persona o parella, que es quedarà la criatura. Alguns corrents del feminisme defensen aquest terme i no el de *gestació subrogada*, *maternitat subrogada*, *gestació per substitució* o *subrogació* perquè consideren que així es

fa més visible la denúncia a la pràctica.

Violència de gènere o masclista: Violència física, psicològica, sexual, econòmica o simbòlica que s'exerceix contra les dones i que té com a resultat el dany o patiment físic, sexual o psicològic. També es consideren violència masclista les amenaces d'aquests actes i la coacció o la privació arbitrària de llibertat, tant a la vida pública com a la privada. En una societat patriarcal, es considera que la violència de gènere és sinònim de violència masclista, perquè les qui són oprimides per raó de gènere són les dones.

Violència domèstica: Violència o maltractament a casa o dins la família, envers els fills, els avis o el company sentimental, per exemple.

Violència obstètrica: Tipus de violència contra les dones en què els professionals de la salut dominen el cos i els processos reproductius de les dones. Es manifesta en un tracte autoritari i deshumanitzador, un abús de la medicalització i una patologització de l'embaràs i el part.

Violència simbòlica contra les dones: Comportaments tàcits i gairebé inconscients en què s'exerceix dominació i es recorda a la dona quin lloc té en la jerarquia social. El feminisme considera violència simbòlica algunes campanyes publicitàries en què la dona és col·locada en posicions de submissió que pretenen ser estètiques, per exemple.

Jaume Asens explica per què
marxa al congrés espanyol

El parlament demana al
govern una conselleria
de feminismes i LGTBI

Omella anuncia la creació d'un
equip laic i extern per ajudar a
gestionar els abusos sexuals

L'Audiència espanyola ratifica les condemnes fins a
tretze anys de presó contra els joves d'Altsasu

El parlament investigarà la monarquia espanyola